

Prve posledice diskriminacijskega zakona

Komaj so se letos odprla šolska vrata in komaj so naši otroci s strahom v srcu prestopili šolski prag, že so se pokazale prve posledice diskriminacijskih določb manjšinskega zakona na Koroškem. V nasprotju z odlokom deželnega šolskega sveta od 1. 9. 1959, ki ni bil poslan le okrajnim glavarstvom ter okrajnim in mestnim šolskim svetom, temveč tudi ravnateljstvom ljudskih in glavnih šol v šolskih okrajih Šmohor, Beljak-mesto in podeželje, Celovec mesto in podeželje ter Velikovec, šolski upravitelji v Železni Kapli in v Pliberku v teh dneh od staršev zahtevajo, da morajo ponovno prijaviti vse otroke, ki hočejo obiskovati dvojezični pouk, torej tudi tiste, ki so že lani obiskovali dvojezični pouk. Kakor znano pa odlok deželnega šolskega sveta izrecno pravi, da je k dvojezičnemu pouku treba prijaviti le one otroke, ki začnejo obiskovati ljudsko ali glavno šolo, kar pa po razlagi deželnega šolskega sveta pomeni, da otrok, ki lani niso bili odjavljeni od dvojezičnega pouka, letos na novo ni treba več prijavljati.

Take zahteve so v popolnem nasprotju z odlokom deželnega šolskega sveta in očitno naperjene proti koroškim Slovencem. Ističasno pa znova potrjujejo, da sedanji manjšinski šolski zakon nikakor ne koristi pomiritev v deželi marveč le pospešuje mednarodni šolski počitnicami in ob pričetku lanskega šolskega leta propagirano težnjo po likvidaciji dvojezičnega pouka, s tem pa tudi likvidacije možnosti, da bi se slovenski otroci v šoli naučili pismene slovenščine.

Gornja primera samovoljnega ukrepanja učiteljev nista osamljena. Že lani so bili primeri, ko so učitelji otroke, ki so ostali pri dvojezičnem pouku kaznovali n. pr. s tem, da so pouk slovenščine preložili na čas, ko so ostali otroci že lahko šli domov. Znano pa je tudi, da je n. pr. pri konferenci šolskih upraviteljev velikovškega okraja šolski upravitelj iz Grebinja baje trdil, da odloka deželnega šolskega sveta ne pozna in je, kakor se govori, kar tam izjavil, da bo zahteval ponovno prijavo k dvojezičnemu pouku tudi od otrok, ki lani niso bili odjavljeni od dvojezičnega pouka. Znano je tudi, da je upravitelj šole v Zgornjih Libučah nekatere starše prepričeval, da nima smisla, da prijavijo svojega otroka k dvojezičnemu pouku, ker enega samega otroka ne bo v slovenščini poučeval, če-

prav zakon to izrecno predvideva. Znano je končno tudi, da je šolski upravitelj v Železni Kapli na protest in intervencijo predsednika Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ v Železni Kapli hotel temu dopovedati, da je bilo na konferenci v Velikovcu sklenjeno, da je treba tudi tiste otroke prijaviti k dvojezičnemu pouku, ki so ga že lani obiskovali, da pa ga je pri tem navzoči upravitelj šole v Lepeni postavil na laž, ko je dejal, da to ni bilo sklenjeno. Spet iz drugih krajev pa imamo poročila, da učitelji staršev sploh niso opozorili na možnost prijave otrok k dvojezičnemu pouku, medtem ko so lani zelo pridno in vestno vsepovsod opozarjali na možnost odjave dvojezičnega pouka.

Ti primeri gotovo niso edin'. Ne bomo se dosti motili, če trdimo, da jih bo v prihodnjih dneh prišlo na dan še več. Vsekakor pa že ti potrjujejo upravičenost naše odklonitve tega zakona. Po njih lahko vsak človek sodi, da je v očeh pobornikov in številnih duhovnih očetov tega za-

kona — med njimi so tudi številni učitelji politično zelo dvomljive preteklosti — ta zakon samo primerno sredstvo za preganjanje slovenskega jezika iz šol, da bi vendar le enkrat nad večno preganjanjem, neštetokrat ustrahovanimi in vedno znova zastavljenimi koroškimi Slovenci uresničili geslo svojega proslulega Führerja „Der Kärntner spricht deutsch“.

Če je bil poziv deželnega glavarja v zvezi z zadnjim odlokom deželnega šolskega sveta resno naslovljen na te kroge, potem so že ti prvi primeri ob pričetku šolskega leta najboljši dokaz, kako so ga vzeli na znanje. Po tem pa je tudi zadnji čas, da se te kroge prime tako, kakor to predvideva § 5 člena 7 državne pogodbe, ki je sestavni del avstrijske ustave. Dokler se to ne bo zgodilo, bodo zakoni o pravicah manjšine brez haska in v praksi njihovega izvajanja že zelo blizu namernemu ubijanju jezika živega, na Koroškem avtohtonega ljudstva in s tem tudi njegovega samega.

Uspeh sovjetske kozmične rakete naj koristi miroljubnim namenom

Ogromno pozornost v vsem svetu, najbolj v znanstvenih in političnih krogih, je vzbudil uspeh izstrelitve sovjetske rakete „Lunik II“ na Mesec. Raketo so izstrelili v soboto, v nedeljo ob 22.04 uri pa je dosegla svoj cilj — Mesec. Svetovna javnost je lahko spremljala utripe po radiu, radijske naprave v raketi so prenehale z delom v trenutku, ko se je dotaknila Meseca.

„Prihod sovjetske rakete pomeni velik uspeh znanosti in tehnike. Odprl je novo stran pri raziskavanju vesoljskega prostora“ pravi agencija TASS. Sedmi poskus človeka, da pošlje na Mesec raketo, je uspel.

Ko je moskovski radio sporočil, da je raketa priletela na Luno, so po vsej Moskvi zagorele luči, da je bilo svetlo, kakor po dnevi. Vse ulice so bile polne ljudi. Grafikon, ki ga je začrtal observatorij v Jodrell Banku dokazuje, da je „Lunik II“ res došel na Luno ter je ravnatelj izjavil: „Nobenega dvoma ni, da so Sovjeti zadeli Luno“. Predstavnik NASA — Aeronautic and Space Administration — je izjavil, da

so znanstveni dokazi v prid sovjetskemu sporočilu, da je raketa zadela Luno. Predsednik nizozemskega združenja za astronautiko profesor Kooy je dejal: „Gre za zgodovinski trenutek in velik uspeh“. Predsednik pododpora angleške družbe „Royal Society“ profesor Massey je izjavil, da je v sedanjem ritmu vesoljskih raziskavanj verjetno, da bo človek lahko stopil na Luno v desetih letih, k čemer je dodal, da je sovjetski uspeh velik korak naprej. Jugoslovanski profesor Angelič, ki je docent za racionalno matematiko na beograjski univerzi, je izjavil: „Uspeh Rusov je treba pripisati velikemu razvoju, ki so ga tam dosegli v mehaniki, v čemer se lahko reče, da so si priborili prvo mesto v svetu“. Podobnih komentarjev znanstvenikov in po-

Predsednik ministrskega sveta SZ Hruščev v Ameriki:

Srečanje v duhu mirnega in prijateljskega sožitja v svetu

V torek popoldan je prispel ministrski predsednik SZ Nikita Hruščev s svojim spremstvom na uradni obisk v Združene države Amerike. Na obisk je prispel s sovjetskim reaktivnim letalom TU 114, ki ima prostora za 220 potnikov in je največje letalo na svetu. Ko je letalo brez navmenega pristanka po 8000 km pristalo na vojaškem letališču Andrews pri Washingtonu, je Hruščeva in njegovo spremstvo pričakal s pozdravil predsednik ZDA Eisenhower s svojim namestnikom Nixonom in zunanji ministrom Herterjem ter številnimi visokimi uradniki ZDA. Na letališču se je k pozdravu zbrala tudi velika množica ljudi. Hruščev je bil sprejet z najvišjimi državnimi častmi.

Ko sta se predstavnika najmočnejših držav prisrčno pozdravila, sta se s svojim spremstvom podala na častno tribuno, kjer je Eisenhower v svojem pozdravnem nagovoru med drugim dejal, da upa, da bo nadaljna odkrita izmenjava mnenj, v kateri se bosta dotaknila številnih vprašanj, privedla obe strani do boljšega razumevanja mednarodnih problemov, ki niso rešeni. „Zagotavljam Vam,“ je dejal Eisenhower, „da ZDA proti nobenemu narodu ne gojijo hudobnih misli in da se ne želijo vmešavati v notranje zadeve drugega naroda. Naš skupni cilj naj bi bil pravičen, splošen in trajen mir“.

Opozorilo vsem staršem

Se je možnost, da prijavite svoje šoloobvezne otroke k dvojezičnemu pouku!

Poslušajte se te svoje zakonite pravice!

Čeprav po odloku deželnega šolskega sveta z dne 1. 9. 1959 ni potrebno ponovno prijaviti otrok, ki so lani obiskovali dvojezični pouk, skrbite, da bodo tudi ti otroci tozadevno registrirani, kar nekateri učitelji ne upoštevajo odloka deželnega šolskega sveta z dne 1. 9. 1959.

In še nekaj: Javite takoj vse nezakonitosti in vse diskriminacije v zvezi s temi prijavami!

litikov je ogromna vrsta, ki jih seve ne moremo navajati na odmerjenem prostoru.

Sovjetska vlada in ruski znanstveniki so prejeli tudi neštivilne čestitke prominentnih osebnosti vsega sveta. Med temi je predsednik britanske vlade MacMillan poslal na Hruščeva brzozavko naslednje vsebine: Dovolite mi, da Vam sporočim svoje čestitke britanskim znanstvenikom ob priliki znatnega napredka, ki je bil dosežen pri raziskavanju vesolja, in novega uspeha sovjetske tehnike.

Sovijski predstavniki in znanstveniki zagotavljajo, da ima izstrelitev in uspeh ruske kozmične rakete izključno miroljubne namene. Moskovski radio je podal, da bo poskus prispeval k nadaljnjemu omiljenju mednarodne napetosti in miru. Moskovska „Pravda“ posveča mnogo prostora velikemu dogodku in izreka željo, naj bi ta nova važna zmaga sovjetskega ljudstva, ki je ponesla znamenja Sovjetske zveze na Luno, služila veliki stvari okrepitev miru v svetu in razvoju prijateljskih odnosov med vsemi narodi.

Znani sovjetski astronom, predsednik armenske akademije znanosti poudarja tudi, da ima izstrelitev sovjetske kozmične rakete le miroljubne namene ter naj bi pripeljala do mednarodnega znanstvenega sodelovanja.

Napeto ozračje med vladnima strankama

Komaj so minule vladne in parlamentarne počitnice in sta se vlada in parlament pričela pripravljati na reševanje prvih nalog koalicijskega sporazuma in vladne izjave, je še prišlo do prvih trenj v vladni koaliciji. Povod za to je dal osnutek zveznega proračuna, ki ga pripravila finančni minister za leto 1960. Glede tega osnutka, ki mora biti po ustavi zgotovljen do 22. oktobra t. l., je bilo doslej že precej pogajanj med člani vlade, ki pa zaenkrat niso privedla do pozitivnega zaključka.

Z ozirom na trdo borbo med vladnima strankama, ki je za sestav nove vlade in njenega programa po zadnjih volitvah trajala polnih 10 tednov, je bilo pričakovati, da bo to pot priprava osnutka proračuna naletela na večje težave, kakor pa v zadnjih letih. Dobršen del te borbe se je namreč nanašal prav na razdelitev proračunskih sredstev, pri čemer so socialisti uspeli, da vladna izjava zagotavlja povečano dejavnost države pri gradnji stanovanj, pri skrbi za polno zaposlitev, pri elektrifikaciji železnic in avtomatizaciji pošte.

Za torkovo sejo ministrskega sveta je bilo prvotno predvideno, da bo finančni minister že predložil svoj osnutek proračuna.

Do tega pa ni prišlo, temveč je ministrski svet le obvestil, da njegova dosedanja pogajanja z ministri še niso privedla do pozitivnega zaključka. Še vedno znaša razlika med zahtevami ministrov in od njega postavljenim okvirom izdatkov proračuna tri milijarde šillingov.

O težavah pri pogajanjih za osnutek proračuna so v četrtek minulega tedna razpravljali tudi socialistični poslanci in člani vlade. Ugotovljeno je bilo, da je osnutek finančnega ministra v protislovju z soglasno sprejeto vladno izjavo, ki na zgoraj navedenih področjih ni predvidela omejitve, temveč zelo konkretne skupne zahteve. Le te je treba v duhu vladne izjave izpolniti, zakar pa je potrebno, da se pogajanja intenzivno nadaljujejo.

Temu nasproti ÖVP postavlja, da v vladni izjavi nikjer ni rečeno, da morajo biti vse vladne zahteve upoštevane že v tem proračunu. Kancler Raab pa grozi s konsekvencami svoje stranke, če se socialisti ne bodo sprijaznili z njenimi zahtevami in zahtevami finančnega ministra, ki pa je sedaj — sredi pogajanj — kratkomalo odpotoval v Ameriko, odkoder se bo vrnil šele koncem meseca.

V gospodarskih škripcih

Pristop Avstrije k malemu območju svobodnega trgovanja ali k skupnemu trgu sedmorice — poleg Avstrije so še Anglija, Švedska, Norveška, Danska, Švica in Portugalska članice te skupnosti — postavlja pred vlado in gospodarstvenike niz problemov, katerih rešitev nikakor ni enostavna. Vedno spef se sliši, da je ta pristop postal gospodarsko vprašanje številne države. Na merodajnih mestih sedaj mrzlično raziskujejo in ugotavljajo pogoje, po katerih bi naša država imela v tej skupnosti oz. v evropski integraciji sploh kar najboljše izhodišče. Da pri tem stojijo pred vrsto težav, je spričo na lego in položaj Avstrije v Evropi precej očitno.

Doslej je bila Avstrija gospodarsko močno vezana na gospodarsko sodelovanje in na blagovno izmenjavo s svojima sosedama Italijo in Zahadno Nemčijo. Njena industrijska proizvodnja je bila v veliki meri zgrajena na možnostih dobave strojev in fabrikalov iz tega območja. Te dve državi pa sta postali članici Evropske gospodarske skupnosti, dočim to naša država ni. V skupnem trgu sedmorice, s katere članicami je Avstrija doslej le malo sodelovala, stoji takorekoč pred vrati novih tržišč, na katere bo nujno treba prilagoditi svojo domačo proizvodnjo in se navaditi na njihove želje in ponudbe blaga. Da to ne bo enostavno, spoznamo že na kratkem primeru razlik v tipah motornih vozil in njihovih silno razlikujočih se sestavnih delov. Enake razlike pa naletijo pri sestavnih delih in tipah vseh strojev tja do strojnega inventarja tovarn.

Tem težavam pa se kot nadaljni pridružujeta še — če izvzamemo Švico — razmeroma velika oddaljenost od ostalih članic skupnega trga sedmorice in njihova gospodarska šibkost nasproti državam članicam EGS, ki predstavljajo skupno tržišče za 160 milijonov prebivalcev, dočim ga skupni trg sedmorice predstavlja le za 80 milijonov. Te težave in dejstvo, da je bila Avstrija doslej v svoji zunanji trgovini večinoma (nad 50 %) navezana na države EGS, dočim je v države skupnega trga sedmorice izvozila le 11 % svojega izvoženega blaga, dovolj očitno kažejo, da je zaskrbljenost na merodajnih mestih, v vladi in med gospodarstveniki upravičena.

Zunanja trgovina naše države stoji torej pred vprašanjem, po kakšni poti bo pridobila nova tržišča v državah skupnega trga sedmorice in kako bo z njenimi sedanjimi tržišči. Tu je položaj zaenkrat naslednji: Portugalska ima za avstrijsko blago le malo zanimanja. Švica, kjer bi bilo na prvi pogled še najlažje plasirati avstrijsko blago, le tega v večji meri ne bo več mogla odkupiti, ker so že njene dosedanje nizke carine takorekoč izčrpale možnosti nakupa našega blaga. Za ustrežno trgovanje s severnimi državami Evrope in Anglijo pa manjka še potrebnih stikov in bo treba še mnogo prizadevanj, preden bo mogoče ta tržišča izkoristiti. Pri vsem tem pa je najbolj pereče vprašanje, kaj bo,

če Zahadna Nemčija ne bo več imela interesa na našem blagu in če prične omejevat sedanji izvoz v našo državo, od katerega je proizvodnja naše industrije takorekoč odvisna.

Spričo takih pogojev težijo merodajni krogi naše države za tem, da bi se obe gospodarske skupnosti združile v eno. V zadnjem času se Avstrija prizadeva, da bi prišlo do tozadevnih pogajanj med predstavniki skupnega trga sedmorice in Evropsko gospodarsko skupnostjo ter Organizacijo za gospodarsko sodelovanje v Evropi. Ugibanja — in to do neke mere upravičena — se pojavljajo tudi o tem, da bi Avstrija kot članica skupnega trga sedmorice po drugi strani pristopila kot asociirana članica k EGS. Tu se seveda postavlja vprašanje njene ustavne nevtralnosti, ki bi bila s tem gotovo kršena. V tej bojzani gleda predvsem na Švico, ki stoji na stališču, da njena dvostranska asociacija (istočasna udeležba v skupnosti sedmorice in EGS) ni združljiva s statusom nevtralnosti Švice.

Nepotrebna blamaža

Ves svet se te dni škodoželjno smeje našim oblastem. Zgodba o „slepih potnikih“ izhaja v največjih svetovnih časopisih in človek res ne ve, ali naj bi se smejal ali jezil. Vsekakor pa se mora vprašati: ali je bilo tega treba? Ali je res težnja nekaterih oblastnikov, da bi na vse načine ustvarjali Jugoslaviji neprijazno vzdušje v deželi, morala osmešiti Avstrijo in izpostaviti enega njenih ministrov porogu?

Štirje jugoslovanski begunci so se hoteli izseliti iz Francije v Kanado in so v ta namen „brezplačno najeli“ danski tovorni parnik „Olaf Bjarke“, z drugimi besedami, vtihotapili so se v spodnje prostore parnika in zlezli na dan šele, ko je bila ladja na odprtem morju. V Kanadi so zaprosili za „politični azil“, toda tamkajšnje oblasti so jim azil odbile. Begunska četvorica se jim je zdela preveč sumljiva. Nato so nadlegovali oblasti vseh dežel, v katere se je danska ladja pripeljala, in sicer severno ameriške, brazilske, argentinske in druge, toda povsod so jih odklonili, češ, naj se vrnejo v domovino. Končno je prišla vest o „slepih potnikih“ tudi v Avstrijo in glej: kar ni storila nobena država, to je storila Avstrija! Iz čuta „humanosti“ so dali beguncem potna dovoljenja, dovoljenje za bivanje, katoliška „Caritas“ in socialistična „Volkshilfe“ so jim dali denarja in le-

V zadnjem času se tudi v Bonnu pojavlja težnja po združitvi obeh zapadnoevropskih skupnosti v eno. Nemška težnja, ki jo hoče sprožiti na sedanjem zasedanju Evropskega sveta v Strassburgu, gre še delj in predvideva tudi vključitev Turčije, Grčije in Irske v skupno integracijo na zapadu Evrope. Ta njena težnja izvira iz mnenja, da že sam obstoj dveh ločenih skupnosti obremenjuje nemško trgovino, ki je pogodbeno vezana na EGS, ki pa ima istočasno pomembno tržišče v skupnosti sedmorice. Če pa pride do trgovinske vojne med obema, pa bo nemška trgovina še bolj prizadeta.

Kakšno stališče bodo do nemške težnje, ki je zelo podobna avstrijski in švicarski, zavzeli Francija in Anglija kot petelina na obeh straneh, ki se ne moreta prenesti, zaenkrat še ni jasno. Vsekakor pa postaja že sedaj vedno bolj očitno, da smo že precej oddaljeni od blagodejnega vpliva, ki ga obljublja in pričakujejo od enotno urejenega tržišča za več držav skupaj.

pe službe, časopisi so pisali o njih dolge lažnive zgodbe in navsezadnje jih je sprejel v svoji pisarni sam notranji minister, ki je obenem najvišji šef avstrijske policije. Takih in podobnih primerov in izlirov „humanosti“ je bilo že in že in ves uradni tisk se je naravnost cedil od edinstvene „avstrijske humanosti“.

Eden izmed beguncev je bil namreč že trikrat predkaznovan od avstrijskih sodišč, in sicer zaradi tatvine, nasilja in posilstva, ter bil izgnan iz dežele, za drugim pa je avstrijska policija poslala pred leti tiralico in ga v oktobru leta 1957 pognala čez mejo. Kako, da ni nihče pogledal v spske kriminalcev, preden so sumljivo četvorico spustili na avstrijska tla in jo tako svečano sprejeli?

Skoraj ves tisk, ki je prej na veliko proslavljal „slepe potnike“ in jih imenoval „žrtve titovske diktature“ in „borce za svobodo“, zdaj sramežljivo molči. Edino dunajski tednik „Heute“ norčavo popisuje „Panne mit dem Flüchtlingsrummel“ in obenem sporoča začuden javnosti, da kriminalna četvorica ne bo pognana iz države in da ji bo Avstrija nudila še eno priliko, „da se poboljšajo“. Kot da blamaže še ni dovolj in kot da ni že dovolj dokaza, da samohvala navadno nič ni vredna!

Britanski parlament bodo volili 8. oktobra

Vlada Velike Britanije je po pristanku kraljice Elizabete na predlog o razpustu parlamenta sklenila, da bodo splošne parlamentarne volitve v Veliki Britaniji v četrtek, 8. oktobra t. l. Laburistična prvaka Gaitskell in Bevan, ki sta se mudila na obisku v Sovjetski zvezi in bi morala še obiskati Poljsko, sta na to takoj odgovorila vse nadaljne obiske in se takoj vrnila v London. Istočasno je bil tudi odpovedan za 4. oktober predvideni kongres laburistične stranke.

Kakor sodijo sta sklep o razpisu novih volitev še to jesen narekovala predvsem ugodni mednarodni razvoj in dosežena gospodarska štabilnost v deželi. Kakor pred prejšnjimi volitvami leta 1955 se tudi sedaj pripravljata konferenca štirih velešil. Volitve naj odločijo, kdo bo Veliko Britanijo zastopal na tej konferenci.

V prid svojega pričakovanega uspeha na teh volitvah konservativci predvsem štejejo doseženo gospodarsko štabilnost v državi. Največja slabost te stranke pa je njena kolonialna politika, ki je še pred nedavnim privedla do hudih dogodkov v Keniji in centralni afriški federaciji. Kljub temu pa si konservativna stranka obeta zmago na volitvah.

Uspeh pa si obeta tudi laburistična stranka, ki si pripisuje iniciativo za sklicanje konference štirih velešil, za ločen sporazum o razorožitvi, za rešitev evropskih vprašanj s pogajanj in za ustanovitev področja nadzorovane razorožitve. V svoj prid šteje tudi neuspeh konservativcev v kolonialni politiki.

Negotovost obeh strank pa obstoja v tem, s kakšnim programom bi najbolj prepričljivo vplivali na neopredeljene volivce, ki jih imata obe stranki za odločilno utež na volilni tehtnici. Veliko vprašanje za izid volitev predstavlja liberalna stranka, ki lahko odloči zmago ene od obeh velikih strank.

Italijansko-jugoslovanska trgovina se ugodno razvija

Trgovina med Italijo in Jugoslavijo se v zadnjih letih zelo ugodno razvija. Medtem, ko je leta 1953 Italija iz Jugoslavije uvozila blaga v vrednosti 18.775,9 milijonov lir, ga je lani uvozila za 35.188,7 milijonov lir. Vrednost v Jugoslavijo izvoženega blaga je 1953 znašala 21.741 milijonov lir, lani pa 41.247 milijonov lir.

V prvih petih mesecih tekočega leta je Italija kupila v Jugoslaviji blaga v vrednosti 15.022 milijonov lir, medtem ko je tja prodala blaga za 14.137 milijonov lir.

Iz te kratke primerjave vidimo, da je italijansko-jugoslovanska trgovina dosegla že kar lepo in zadovoljivo gladino. Sedanja izmenjava blaga poteka po pogodbi od 31. marca 1955, poleg nje pa obstajata še dva posebna sporazuma, to je sporazum za obmejna področja in sporazum za tehnično sodelovanje. Vsi sporazumi trajajo do prvih mesecev prihodnjega leta.

Italija uvaža iz Jugoslavije v glavnem živnoorejske produkte in les, izvažata pa največ izdelke strojne industrije in prevozna sredstva.

PO ŠIRNEM SVETU

Dunaj. — Zunanji minister dr. Kreisky je odpotoval minuli ponedeljek z letalom v New York, da se udeleži 14. generalne skupščine Združenih narodov. Na Dunaj se bo spet vrnil 27. septembra.

San Marino. — Pri volitvah v „Veliki generalni svet“ v mali republiki San Marino so odnesli zmago krščanski demokrati povezani z demokracijskimi socialisti. Krščanski demokrati so dosegli 20, neodvisni socialisti 9, socialisti 8 in komunisti 16 mandatov.

New York. — V torek je pričela zasedati generalna skupščina Združenih narodov. Sekretariat ZN je objavil seznam voditeljev delegacij na letošnjem zasedanju. Na seznamu je 52 zunanjih ministrov med katerimi sta dva predsednika vlad in trije podpredsedniki. Seznam dopolnjujejo trije člani ministrskih kabinetov, ki so tudi voditelji delegacij na zasedanju.

Moskva. — Sovjetski ledolomilec na atomski pogon je dograjen. Ledolomilec s 44.000 PS more prodrati 2,5 metra močne ledene plošče. Ladja je dolga 134 metrov ter so jo splovili minuli torek. — Ustvaritelj ameriških atomskih podmornic je sporočil, da v Sovjetski zvezi prav tako gradijo atomske podmornice, kakor je zvedel od sovjetskega namestnika ministrskega predsednika Koslova.

Cape Canaveral. — ZDA se pripravljajo, da bodo v kratkem tudi izstrelile raketo v smeri Meseca. Izstrelili jo bodo v začetku oktobra, ko bo Mesec najbližje Zemlji, to je kakih 350.000 metrov. Satelit bodo izstrelili s štiritopenjsko raketo tipa „Atlas-Able“.

Dunaj. — Na Gradiščansko je prispel ansambel dalmatinskih pevcev in plesalcev. Jugoslovanski pevci in plesalci bodo gostovali na Gradiščanskem devet dni in prirejali koncerte v raznih krajih, kjer živijo gradiščanski Hrvati.

Moskva. — Sovjetski ministrski predsednik Hruščev je v soboto sprejel indijskega veleposlanika v Moskvi Menona. Radio Moskva je poročal, da je za stanek zaprosil indijski veleposlanik.

Tunis. — Po poročilih Vrhovnega poveljstva alžirske narodnoosvobodilne vojske so Francozi pretekli teden v sedmih spopadih izgubili 65 vojakov. Osvobodilne enote so zaplenile 28 pušk, štiri lahke strojnice in drugo orožje. Sestrelile so dve francoski letali, 25 Alžircev-vojakov v francoski armadi pa se jim je priključilo v popolni vojaški opremljeni.

Džakarta. — Nacionalni svet indonezijskih sindikatov, ki šteje 2.700.000 članov, je protestiral v posebni brzojavki francoskemu predsedniku De Gaulle zaradi predvidenih jedrskih poizkusov v Sahari. Med drugim opozarja, da bo eksplozija atomske bombe na afriškem tleh resno ogrozila življenje afriškega prebivalstva.

Rim. — Kot gost Generalne federacije dela se je mudila v Italiji jugoslovanska sindikalna delegacija s predsednikom Zveze sindikatov Jugoslavije Vukmanovičem na čelu. Predstavniki obeh organizacij so se v medsebojnih razgovorih seznanili z nazeri o mednarodnem sindikalnem gibanju in medsebojnem sodelovanju. Obiskali so nekaj kmečkih in industrijskih središč ter se seznanili z delom sindikalnih organizacij.

London. — V Londonu so organizirali demonstracije proti poskusom z vodkovo bombo. Med demonstracijami, ki jih je bilo okoli 300, je bil tudi dramatik John Osborne. Demonstranti so zahtevali, naj se Velika Britanija odreče atomskim poskusom ter naj bo to vprašanje najbolj važno na bližnjih volitvah. Skupina demonstrantov je pred francoskim veleposlaništvom protestirala proti name-ravanim atomskim poskusom v Sahari.

Solun. — Bivši voditelj ciprskega gibanja EOKA general Grivas je prispel v Solun. Na železniški postaji ga je sprejelo okoli 5000 ljudi. Nekateri so nosili transparente z napisom „Grivas, reši Grčijo, kakor si rešil Ciper“. Prebivalci so pozdravljali bivšega voditelja EOKA na vmesnih postajah od Aten do Soluna.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Nad 600.000 obiskovalcev je imel letošnji 70. dunajski velesejem, ki so ga zaključili minulo nedeljo. Obiskali so ga eksperti, ministri in gospodarstveniki iz 54 držav. Nobeden dosedanjih dunajskih jesenskih velesejmov še ni bil tako dobro obiskan, kakor letošnji. Poslovni zaključki so bili mnogo večji, kakor so to razstavljalci pričakovali. Posebno so iznenadili zaključki na področju konzumnega blaga, krzna, pohišstva, usnejnih izdelkov in igrač.

Letošnji Avstrijski teden bo od 11. do 18. oktobra. Pripravljata ga inštitut za pospeševanje gospodarstva Zvezne trgovinske zbornice. Njegov namen, pokazati sposobnost domačega gospodarstva za kvalitetne izdelke, hočejo doseči s predavanji, radiom, tiskom in plakati, kjer bodo skozi teden dni opozarjali na avstrijske kvalitetne izdelke predvsem na področju tkanin, pletenih, usnejnih izdelkov in kmetijskih strojev. V tem času bodo tudi številna tekmovanja, med njimi tekmovanje v urejanju izložb ter tekmovanje učencev trgovskih šol in akademij v sestavkih o kvaliteti avstrijskega blaga in njegovih veljavi v svetu.

Ob devetdesetletnici smrti Antona Janežiča

Danes pred 90 leti — 18. septembra 1869 — je umrl Anton Janežič, eden izmed velikih mož v „pomladi narodov“, iz časa, ko se je pričel slovenski narod kulturno prebujati. Čeprav je umrl mlad, je opravil veliko slovstveno in vzgojno delo in pustil slovenskemu narodu trajne neprecenljive vrednote.

Anton Janežič se je rodil 18. decembra 1828 kot prvi sin Valentina in Marije Janežič v znani Janežičevi hiši v Lešah pri Št. Jakobu v Rožu. Poleg staršev so mu vlivali prvo ljubezen do slovenskega jezika njegov učitelj v Št. Jakobu, Ožbald Wuzella in njegov soobčan prof. Matija Ahacelj — Kobentar; že kot šolar pa se je navduševal za misli Matije Majerja — Ziljskega in za takratne Novice. Ko se je naučil prvih skrivnosti čitanja, pisanja in računanja, ga je oče peljal 1838 v Celovec v nemške šole; dve leti navrh je vstopil v celovško gimnazijo. Leta 1848, ko sta se razslušili Metternichova samovoljnost in zatiranje narodov, je Janežič doživel v drugem letniku modroslovnih šol. Nadarjeni in bistri mladenič je brž doimel tok časa in se takoj pričel udeleževati političnega življenja slovenskega naroda. Ob ustanovitvi je postal odbornik Slovenskega društva v Celovcu.

Leta 1848 srečamo Janežiča že kot učitelja slovenščine v celovški gimnaziji. Ističasno se uspešno prizadeva za ustanovitev slovenskega učnega tečaja za uradnike in pravdnike — vse to brezplačno. Svoj kruh si v teh letih služi s prevajanjem uradnih razglasov, od leta 1850—1853 pa še z urejanjem Slovenskega deželnega zakonika. Po prenosu avstrijske gimnazije se Janežič leta 1851 poda na Dunaj, kjer na vseučilišču posluša predavanja slovenskega jezika profesorja Franca Miklošiča. Leta 1853 je že spet učitelj slovenščine, nemščine, zemljepisne in zgodovine na realki v Celovcu. Le-

ta 1855 postane njen redni profesor, poleg tega pa uči slovenščino še na celovški gimnaziji.

Od leta 1849, ko stopi v javnost, razvije Janežič v Celovcu obsežno knjižno in novinarsko dejavnost. Kot mlad šolnik vidi potrebo in pomen učbenikov pri pouku slovenščine. Isto leto napiše Učno knjigo slovenščine za Nemce, ki izide v več izdajah. V naslednjem letu izide njegov Ročni slovar slovenskega in nemškega jezika, leta 1854 pa Slovensko berilo za Nemce. V istem letu izide tudi njegovo največje delo Slovenska slovnica s kratkim pregledom slovenskega slovstva in z malim cirilskim in glagolskim berilom za Slovence. S tem učbenikom pripravi A. Janežič pot popolnoma enotnemu slovenskemu pismenemu jeziku. Ta učbenik doživi 10 izdaj in je skozi 62 let učna knjiga za slovenski jezik. V letih 1865—1868 izda najprej čitanko Cvetnik, berilo za slovensko mladino, nato pa še Cvetnik slovenske slovesnosti.

Ob vsem tem trudapolnem in v veliki meri začetniškem prizadevanju za izoblikovanje slovenskega jezika in za njegov pouk v šoli Janežič tudi še neposredno ustvarja pogoje za izobrazbo svojega ljudstva. Leta 1850 izda prvo številko Slovenske Bčele. V najtežjih pogojih vzdržuje ta list do leta

1853 in pridobi k sodelovanju Levstika, Valjevca, Jenka in druge. Zaradi nepremostljivih težkoč mora z izdajanjem Bčele prenehati. Leta 1854 napravljeni poizkus Glasnika slovenskega slovstva se mu ne posreči in list zamrje že ob svoji prvi številki. Toda Janežič ne miruje in leta 1858 izide njegov Slovenski glasnik, za katerega poleg prej imenovanih pridobi za sodelovalce še Jurčiča, Erjavca, Cegnarja in Zarnka. Da bi posredoval pisano besedo tudi preprostem ljudstvu na vasi, prične leta 1861 izdajati Cvetje iz domačih in tujih logov. Oba lista vzdržuje do leta 1868. Cvetje v tem času doseže obseg 22 večjih ali manjših knjig, v njem tudi prvič izide Jurčičev roman Deseti brat. Leta 1869, takorekoč pred svojo smrtjo, ustanovi še poučni list Besednik.

Skupno z Andrejem Einspielerjem in Slomškom se prizadeva, da bi ustanovili ustanovo za redno izdajanje slovenskih knjig. V tem prizadevanju leta 1852 ustanovijo Mohorjevo društvo; njegov prvi tajnik je skozi 14 let spet Anton Janežič. To društvo izda leta 1860 svoj prvi Koledarček in svoje prve Večernice.

Njegova prekomerna delavnost je že zelo zgodaj pričela razjedati njegovo po naravi slabo telo. Lotila se ga je sušica, za katero je umrl 18. septembra 1869 in bil

pokopan na pokopališču v Št. Rupertu pri Celovcu.

Ob devetdesetletnici njegove smrti se ne spominjamo le s hvaležnostjo Janežičevega doprinosa za prosvetljevanje našega ljudstva in za rast slovenske kulture, za nas je Janežič lik moža, ki je vse svoje življenje delal za kulturno rast in napredek slovenskega naroda in ki pred težavami ni klonil, temveč vedno znova vstal in ustvarjal — neumorno in uspešno.

Znižane vstopnine v celovškem mestnem gledališču

V predzadnji številki smo zabeležili spored celovškega mestnega gledališča v prihodnjem gledališkem letu, ki predvideva uprizoritev 8 oper, 11 operet in 19 dram. Kakor zadnja leta gledališče tudi letos omogoča redni obisk s popusti in sicer ločeno za Celovčane in za podežljsko prebivalstvo ter za mladino.

Za Celovčane znaša popust 10—40 % in je vezan na naročilo in plačilo sedeža za 25 predstav, med njimi 15 oper in operet. Najemnina, ki znaša za ves 25 predstav skupno 108 do 702 šil. in je odvisna od vrste sedeža, se lahko plača v šestih mesečnih obrokih.

Popusti za podežljsko prebivalstvo in za prebivalstvo mesta Beljak znašajo 40 % in so vezani na naročilo in plačilo sedeža za 12 predstav, od tega 4 opere, 5 operet in 3 drame. Najemnina, ki se prav tako lahko plača v šestih mesečnih obrokih, znaša po sedežnih skupinah 129, 178 in 237 šil. in velja po želji za predstave v sredah, četrčkih, petkih ali v nedeljah popoldan.

Za mladino znaša najemnina šil. 90 in omogoča obisk 5 dram, 5 oper in 2 operet. Kot dnevi predstav so na izbiro srede, četrčki in petki. Najemnino je prav tako kot v prvih dveh primerih mogoče plačati v 6 mesečnih obrokih.

Mimo teh predstav je mogoče še naročiti sedeža za 10 predstav po želji proti 25 % popustu. Taka naročila je treba plačati vnaprej.

Angleški list o slovenski poeziji

V zvezi z nedavno objavljeno antologijo (izborom) slovenske poezije v angleščini pod naslovom „Parnas malega naroda“ je izšel v londonskem „Timesu“ večji članek, v katerem recenzent knjigo zelo pohvalno ocenjuje. Med drugim ugotavlja, da Prešeren ni bil le izvrsten lirik, temveč tudi odličen prevajalec. „To kar je bil Prešeren za zgodnje 19. stoletje“ je rečeno v članku, „to je Župančič v modernem času. Vsporn slovenske poezije do evropske ravni je najbolj izrazil v Župančičevih delih. Župančičeva lirika je izredna po svoji spontanosti, pa tudi po tematski različnosti. Želeli bi spoznati tudi njegova celotna dela v angleškem jeziku.“

Tako o slovenski poeziji na splošno, o Prešernu in pred 10 leti umrlemu Otonu Župančiču pa še posebej sodijo Angleži. Medtem ko v svetu priznavajo slovenski poeziji in s tem tudi slovenski kulturi evropsko raven, so pri nas še vedno na delu ljudje, ki nočejo priznati slovenskemu jeziku enakopravnosti. Zaverovani v ozko gledanje preteklosti vedno znova poskušajo mladino oropati možnosti spoznavanja bogatega zaklada slovenske književnosti. Drugi narodi želijo spoznati slovensko poezijo in se je navžiti vsaj v prevodu, pri nas pa je odvisno zgolj od osebne pripravljenosti učitelja, da popelje otroke v šoli na pot spoznavanja slovenskih pesnikov in pisateljev.

In še ta lahko pričakuje osebne diskriminacije, če bi po tej poti pričel otrokom vlivati ljubezni do svojega materinega jezika. Še več. Na stični točki, kjer živi prebivalstvo dveh narodnosti eno ob drugi, se je z likvidacijo dvojezične šole preprečilo otrokom sosedne narodnosti vsekakor koristno neposredno spoznavanje jezika, v katerem so peli in pojejo pesniki od Prešerna do Župančiča in naprej. To ni le neodgovorno, to je v pravem pomenu besede znamenje kulturne zakrnitosti ali omejenosti.

Okrog 400 novih šolskih poslopj v Bosni in Hercegovini

Bosna in Hercegovina sta bili zaradi svoje preteklosti do zadnjih let tudi na šolskem področju zelo zaostali pokrajini. Kakor na vseh drugih pa je tudi na tem področju v zadnjih letih videli neverjeten napredek. V minulem šolskem letu so imeli 2737 šol z okroglo 460.000 učenci. Od tega je bilo 2.444 osnovnih šol, 36 gimnazij, 11 srednjih šol za vzgojno osebo ter 34 šol za srednji strokovni kader. Poleg tega so imeli še 4 umetniške šole, 81 šol pa za učence v gospodarstvu in podobno.

Kljub razmeroma velikemu številu šol pa njihova kapaciteta ni zadovoljevala vedno večjih potreb. Zato so v letošnjem letu za-

čeli z izgradnjo 300 zgradb za osnovne šole zlasti v tistih področjih, kjer doslej sploh niso imeli osnovnih šol. V mestih in večjih naseljih pa gradijo 90 šol. Še to jesen bodo v Sarajevu dogradili nekaj novih poslopj za gimnazijo in osnovne šole. Poleg tega gradijo mimo republiškega sveta za prosveto šolska poslopja še občine na prostovoljni osnovi.

Napredek na področju šolstva v Bosni in Hercegovini najbolj kaže primerjava z šolskim letom 1939/40. Takrat je v tej pokrajini bilo 1090 osnovnih šol s približno 150.000 učenci.

Jugoslovanski filmi na festivalih v tujini

Za mednarodni filmski festival v San Franciscu, ki bo v novembru, je jugoslovanska zvezna komisija za pregled filmov določila film „Delina miru“ ki je doživel lepe uspehe povsod, kjer so ga predvajali. Poleg tega pa bodo poslali v San Francisco še kratkometražne filme Nesporazum, V kamenju ujeti, Krava na luni in Vlak brez voznega reda.

Na mednarodnem festivalu risanih filmov, ki je v tem tednu v Londonu, zastopajo Jugoslovavijo risanke Koncert s strojnico, Vse ribe mesta, Pri fotografu in Rep je vstopnica, ki jih je izdelalo podjetje Zagreb-film. Poleg tega bodo jugoslovanske filme predvajali tudi še na mednarodnem filmskem festivalu na Irskem in na festivalu v Bergamu v Italiji.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

Razvoj po 10. obletnici Pariškega sporazuma

24. julija 1958: Regionalni svet Avtonomnega področja Trentino-Tirolsko poadižje sklene spremembe svojega poslovnega reda in zakon o prenosu upravnih pristojnosti glede tujkega prometa iz regionalne pristojnosti na pokrajini Trident in Bozen. — V bozenskem občinskem svetu zavzame SVP stališče proti nadaljnjemu naraščanju mesta na osnovi novega regulativnega načrta. Vendar ga občinski svet po večdnevni debati odobri z 19 glasovi ob 12 vzdržanih.

27. do 31. julija 1958: Počitniško študijsko zborovanje nemške južnotirolske visokošolske mladine v Zgornjem Bozenu obravnava kot glavno snov „Socialna in gospodarska struktura Južne Tirolske“. Kot predavatelj nastopajo najvidnejši javni delavci Južne Tirolske. Zborovanja se udeleži nad 50 visokošolcev.

30. julija 1958: V občinskem svetu ladinške občine Ortisel pride do spopada med zavednimi Ladinci, združenimi v „Union Ladins“ ter pristaši popolnega sodelovanja s SVP.

30. julija 1958: Glavni urednik „Dolomiten“ in podpredsednik SVP dr. Friedl Volgger dobi v Nürnbergu nagrado 5.000 nemških mark od „Ustanove Josepha Drexel“

kot priznanje in počastitev njegovega poklicnega in javnega delovanja.

31. julija 1958: Regionalni svet v Tridentu sklene nadaljnji regionalni prispevek za gradnjo zadržnih skladišč v višini 500 milijonov lir. Ta prispevek v višini 42 % gradbenih stroškov je sprejelo doslej pet južnotirolskih zadrug za sadna skladišča s skupno kapaciteto okrog 1.000 vagonov! — Nadalje sklene Regionalni svet prispevke za pasivne in oškodovane občine v znesku 55 milijonov za močnejše prizadeto pokrajino Trident ter 45 milijonov za pokrajino Bozen ter za vsako izmed pokrajin 40 milijonov lir prispevka za pospeševanje tujkega prometa.

1. avgusta 1958: Na 47. kongresu „Medparlamentarne unije“ v Rio de Janeiru senator SVP dr. Karl Tinzl kot član italijanske delegacije v nemškem jeziku predlaga, naj se pri ustanovitvi in razmejitvi samoupravnih področij ne združuje narodnostnih skupin, ki so različne po svoji zgodovini, po etničnem značaju in jeziku, po socialni in gospodarski strukturi. V slučaju neizbežnosti združitve mora vsaka skupina imeti zavarovano svojo samostojnost in zaščitene svoje posebnosti na njenem ozemlju.

8. avgusta 1958: Italijanski sodnik sodišča v Meranu razsodi, da izobesjanje tirolskih zastav ni protidržavno izzivanje ter oprosti obtožena mlada Nemca Prünsterja in Pircherja iz vasi Tirol.

9. avgusta 1958: Predsednik vlade Fanfani sprejme predsednika Regionalnega odbora (vlade) Avtonomnega področja Trentino-Tirolsko Poadižje na poročanje o vprašanih področja. — Ministrski svet centralne vlade v Rimu sklene na svoji seji vložitev priziva proti pokrajinskemu zakonu „Ureditev pravnega položaja in postopek imenovanja generalnega tajnika pokrajine Bozen“ na ustavno sodišče.

9. avgusta 1958: Regionalni asesor P. Berlanda v slavnostni dvorani bozenske trgovske zbornice svečano uvede bivšega senatorja SVP dr. Karla von Braitenberga kot predsednika Pokrajinske zveze za tujski promet pokrajine Bozen.

12. avgusta 1958: Tiskovna služba ÖVP javi prekinitve avstrijsko-italijansk h razgovorov ter napove nadaljevanje v septembru. Predvidoma se bo zunanji minister Avstrije inž. dr. Figl še tekom tega leta sestal z italijanskim ministrskim predsednikom in zunanjim ministrom Fanfanim.

14. avgusta 1958: Centralna vlada v Rimu dovoli pokrajinski zakon pokrajine Bozen o poimenovanju krajev, trgov in cest, prvič sklenjen po pokrajinskem deželnem zboru dne 26. novembra 1957, ponovno dne 3. 8. 1958.

20. avgusta 1958: Centralna vlada v Rimu dovoli regionalni „Zakon o zvišanju sklada za pospeševanje in razvijanje malih in srednjih industrijskih obratov“ z dne 23. 7. 1958. Zakon predvideva dodelitev 80 milijonov prispevka pokrajinama Trident in Bozen, iz katerih dovoljujeja posojila za investicije in racionalizacije v industriji s 3 % obstojanjem.

23. in 24. avgusta: V Kalternu (Caldaro) se vrši 1. deželno srečanje pripadnikov gorskih enot, prirejeno od „Tovarskega krožka Južna Tirolska nekdanjih gorskih enot“.

25. avgusta 1958: Občinski svet v Bozenu odobri novi regulacijski načrt mesta. Nemški člani občinskega sveta se vzdržjo glasovanja.

25. avgusta 1958: Pričetek 6. Mednarodnega tečaja za praktično zdravstvo v Meranu z udeležbo okrog 1500 zdravnikov. Predsednik sta Nemški senat za izpopolnjevanje zdravnikov v Nemški zvezni zdravniški zbornici skupno z Avstrijsko zdravniško zbornico.

31. avgusta 1958: Pričetek 5. Meranskih visokošolskih tednov „Južnotirolskega kulturnega inštituta“, na katerih predava 8 avstrijskih in 6 zapadnonemških predavateljev, med njimi avstrijski državni sekretar v zunanjem ministrstvu dr. Bruno Kreisky v petih predavanjih „O oblikah modernega socializma“.

(Se nadaljuje)

Upravičene zahteve in zaskrbljenost rebrških delavcev

Borba rebrških delavcev za trajne eksistence in ustrežajoče plače sorazmerno z višanjem proizvodnje traja že dolgo. V našem listu smo že pred meseci poročali o odpuštitvi okoli 90 delavcev, med katerimi so bile tudi noseče žene in celo ena članica obratnega sveta. Takšen ukrep celulozne tovarne je vzbudil med delavstvom podjetja in tudi ostalim prebivalstvom razumljivo razburjenje in ogorčenje, kajti takšna dejanja bijejo v obraz toliko naglašeni spoznanju in obljubam merodajnih krogov o nujnosti gospodarske pomoči gospodarstvo zaostali pokrajini južne Koroške.

Z znižanjem delovnega kolektiva si podjetje prihrani nad 5 milijonov šilingov na plačah in mezdah, proizvodnja pa mora manjše število delavstva vzdrževati na isti višini ter se na ta način zvišujejo tudi dobički podjetja na račun večjega izkoriščanja delovnih moči.

Obratni svet rebrških delavcev je že minulo leto zahteval zvišanje proizvodne premije, ki bi na leto znašala okoli 900.000 šilingov več, kakor plače. Tovarniško vodstvo na zahtevo sploh ni dalo nobenega odgovora. V začetku letošnjega septembra pa je prišlo do tozadevnih razgovorov med obratnim svetom pod vodstvom predsednika Josefa Lubasa in vodstvom obrata. Vodstvo tovarne je pri razgovorih pokazalo veliko trdoto in nerazumevanje za upravičene zahteve delavstva ter stavilo kot pogoj ponovno redukcijo delavstva za okoli 50 oseb. Po zadnjih odpuštitvah delavcev znaša število v tovarni zaposlenih 339 oseb. Obratno vodstvo je pri pogajanjih zahtevalo ponovno znižanje delovnega kolektiva prvotno na 300 in končno na 280 oseb, hkrati pa zvišanje proizvodnje od 1650 na 1800 ton. Obratni svet je nemogoče pogovore seve odklonil.

Vrsta požarov v spodnjem kraju Podjune

Spodnje kraje Podjune so zadnje dneve prestrašili zaporedni požari, ki so zelo vznemirili prebivalstvo in povzročili ogromno škodo.

V ponedeljek okoli tretje ure zjutraj so bili še številni gostje na ženitovanjski slavnosti v gostilni pri Harihu v Globasnici. V veselem razpoloženju spočetka niso hoteli niti verjeti, da je res, ko je nekdo zakričal, da je požar v vasi. V trenutku so se prepričali, da so žvigali plameni iz velikega gospodarskega poslopja Čebulove kmetije. Poslopje je sredi vasi, zaradi tega je obstojala tudi velika nevarnost za sosedna poslopja. Gostje in vaščani so nemudoma pričeli gasiti, katerim sta se v najkrajšem času pridružili domača in šebenška požarna bramba. V napornem delu je gasilec uspelo, da so ogenj omejili in obvarovali sosedne objekte. Čebulovo gospodarsko poslopje pa je pogorelo do temeljnega zidovja ter z njim vred gospodarski stroji, krma in žitne zaloge. Zgorelo je tudi 39 kur. Skupno škodo cenijo na okoli 200.000 šilingov.

V ponedeljek proti polnoči pa so se vaščani v Nonči vasi nemalo prestrašili in treščili iz postelj. V plamenih je bilo veliko

Na obratnem zborovanju delavskega kolektiva je predsednik Josef Lubas poročal o negativnem uspehu pogajanj. Na zborovanju so soglasno sprejeli sklep, da bodo delavci, če bi do minulega ponedeljka ne bilo nobenega pozitivnega uspeha, pričeli s pasivno resistenco ali stavko. Pasivna resistenca pomeni upor z zanemarjenjem dela, vendar pa ob upoštevanju službenih predpisov.

Minulo soboto so bila pogajanja med obratnim svetom in obratnim vodstvom v Grazu. Pri pogajanjih se je položaj še zaostрил. Obratno vodstvo se ni premaknilo in zagrozilo, da bo tovarno zaprlo, če bodo delavci izvedli pasivno resistenco ali stavko. Kakor zgoraj navedeno, si podjetje z zadnjo odpuštitvijo delavcev prihrani nad

Stavdaharjevo gospodarsko poslopje, go-reti pa je začelo v kozolcu za krmo. Močan veter je trosil iskre po vsej vasi ter je bila ogrožena vsa vas. Vaščani so se seve tudi tukaj brez oklevanja spravili na gasilsko delo. Zelo kmalu po alarmu so prihitele tudi požarne brambe iz Pliberka, Libuč, Sorgendorfa, Bistrice in Rinkol. Tudi tukaj so se morali gasilci z vsem naporom potruditi, da so varovali pred ognjem sosedna poslopja, niso pa mogli več rešiti velikega Stavdaharjevega gospodarskega objekta. Pogorelo je do temeljnega zidovja ter so tudi kmetijski stroji, zaloge krme in žita postali žrtev ognjenih zubljev.

Gasilci in vaščani so bili še zaposleni pri gašenju ko so iskre vnele slamnato streho Jančeve hiše, ki je oddaljena kakih 200 m od Stavdaharjevega poslopja. Streho in ostreže je ogenj uničil. Skupno požarno škodo v Nonči vasi cenijo nad 700.000 šilingov.

Toda še ni bilo dovolj. V sredo zvečer je izbruhnil ogenj v bližnji vasi v Dirntiševiški šupi v Vidri vasi. Parvih vzrokov požarov še nikjer niso ugotovili ter je prebivalstvo po zaporednih požarih razumljivo sila vznemirjeno in zaskrbljeno.

Ziljsko štehvanje

so posneli na filmski trak

Starodavni značilni slovenski ziljski običaj, znan po vsej ožji domovini in tudi daleč preko meja, so minulo nedeljo posneli na filmski trak. V Zahomcu je bilo tradicionalno „štehvanje“, običaj, ki se ob semanjih dnevih ponavlja v Ziljski dolini iz leta v leto že stoletja. Predvajanje je vedno vzbujalo veliko zanimanje ter se ljudje iz vse doline udeležujejo štehvanja, pa tudi mnogi tujci, ki se mudijo na Koroškem. Običaj, ko spretni fantje poskačejo na neosedlane konje in tekmujejo, kdo bo v diru prvi zbil z betom na kol nataknen čeber, spremljajo ljudje z veliko napetostjo. Zmagovalec pa uživa posebno čast, predvsem ga mikavno dekle v narodni noši nagradi z lepim vencem ter je sploh junak dneva, česar je deležen še dolge tedne po semnju. Minulo nedeljo si je to odliko pridobil Petrov Francej, na kar je bil samoumevno lahko ponosen, tovariši pa so mu zaslužno prednost tudi iz srca privoščili.

Letos se je izredno mnogo ljudi zbralo k štehvanju, kar je pripisati tudi zelo lepi sončni nedelji ter množičnim motornim prometnim sredstvom. Posebno zanimanje pa je vzbujalo, ker so letos tradicionalno ziljsko štehvanje posneli na filmski trak. V sodelovanju z Slovensko akademijo znanosti in umetnosti ter sporazumno s kulturnim referatom pri deželni vladi, je prispela v Zahomec ekipa Viba-filma iz Ljubljane. Film je režiral Ernest Adamič, snemal pa je Ivan Marinček v cinemascope in v barvni tehniki. Z ekipo je prispel tudi strokovnjak za narodopisna vprašanja dr. N.ko Kuret, ker so film posneli tudi v sodelovanju z narodopisnim muzejem Slovenije. Radio Celovec je dal na razpolago aparat za ozvočenje, deželna vlada pa je posredovala carine prost izvoz posnetka.

Filmska ekipa je snemala štehvanje od pričetka, ko so lovili konje po travniku ter ves razvoj in potek predvajanja do končne zabljučka. Hkrati so posneli tudi prirodne lepote kraja in okolice z Dobračem v ozadju. Pri snemanju je kot koreograf sodeloval tudi dipl. jur. Janko Wiegele. Fantje so pokazali pri snemanju hvalevredno požrtvovalnost in vztrajnost ter so radevolje vzdržali dalje časa, preden so mogli svojemu razpoloženju dati duška v veselem plesu.

Posnetek ziljskega štehvanja na filmski trak je predvsem važen tudi zaradi tega, ker bo na ta način stari slovenski ziljski običaj ohranjen v filmu tudi bodočnosti, ko danes stare šege in navade pod vplivom hitrega razvoja v modernem času nekako tonejo v preteklost in pozabljenje. S starimi običaji, nošo in narodno pesmijo ohranja naše ljudstvo na Koroškem tudi dokaze, da živi na tej zemlji od pradavnih dni.

Za ples in razvedrilo pa so igrali „Veseli planšarji“ in ni treba posebej poudarjati, da so tudi to pot pokazali svoje odlične sposobnosti glasbenega znanja. Ljudje so jih bili srčno veseli in hvaležni za nevsakdanji užitek, ki so ga planšarji s svojim nastopom bogato sipali med hvaležne poslušalce. Zahomčani pa se znajo ob pravem času tudi zabavati in sprostiti, kar smo storili tudi minulo nedeljo.

Hartmanovi mami Tereziji v spomin

Ime družine Hartman v Libučah je bilo in je zelo tesno povezano z utripom slovenskega narodnega srca v pliberški okolici. Toda ne le v domačem kraju, temveč tudi po širni naši Koroški ni nikogar, ki bi ne poznal Hartmanovih, jih spoštoval ter cenil njihove zasluge na področju prizadevanja za lepše življenje naše narodnostne skupine, predvsem za kulturno in moralno rast našega človeka, za vrline, med katere spada nesporno tudi zvestoba lastnemu narodu.

Kratke vrstice naj bodo posvečene spomenu Hartmanove mame Terezije, ki je minuli petek zvečer za vedno zatislila svoje oči. Hartmanova mama ni bila le najboljši mati svojim otrokom, temveč s svojim zgledom in dejavnostjo svojih otrok v širšem pomenu tudi mati širokemu krogu rojakov.

Hartmanova mati je dosegla visoko starost 82 let. Toda mati nikdar ni prestara in vedno prekmalu umrje, toda spremeniti se ne da, ker tak je zakon narode. Vest, da je spoštovana mati umrla, je bridko odjeknila pri nešteti, kar so pokazali zelo številni, ki so sklonjenih glav škropili pokojnico na mrtvaškem odru ter množična udeležba žalnih gostov na pogrebni svečanosti.

Hartmanova mati, nekdanja Hraslova Trezka, je ob koncu prejšnjega stoletja poročila mladega Hartmana Matevža, kmeta na lepi domačiji v Libučah. Zakonska zveza je bila harmonična, da idealna, ker sta skupno življenjsko pot nastopila značaja, ki sta soglašala v nazorih in stremela za lepoto in dobroto. Iz zakonske zveze je nastala srečna družina, rodili so se otroci, rasli in vsi so si medsebojno pomagali. Iz domače grude so pridelovali vse potrebno za življenje, vsekdar pa je bil dom sila gostoljuben nešteti, ki so se radi oglašali v družini Hartmanovih. Kakor povsod je tudi ta družina preživljala lepe in srečne čase, premagovati pa je morala tudi pretresljaje hude gospodarske stiske.

Poleg skrbi za vsakdanji kruh sta oče in mati smatrala za najplemenitejšo nalogo, da sta vzgajala svoje otroke v pravem duhu. Sadovi so se kmalu pokazali. Komaj

so doraščali, so se vključili v slovensko prosvetno dejavnost ter doprinesli na tem področju neprimerno veliko in koristnega. Posvečali so se različnim oblikam ljudske prosvete in vsi vemo, da je na primer pevsko gibanje tesno povezano z imenom Hartman, da so sodelovali pri nešteti igraljskih prireditvah, gospodinjstva učiteljica Milka pa je strokovno in idejno vzgajala nešteto deklet po naši zemlji.

Iz zdravih družinskih korenin rastejo značajji, dobra mati pa je srce in središče rodbine in taka je bila pokojna Hartmanova mama.

Toda prišla je doba nacističnega nasilja, čas krvi in solza ter brezobzirnega preganjanja poštenih in najboljših naših družin in ljudi. Tudi Hartmanova družina je morala izpiti kelih trpljenja do dna. Ta žalostna povest bi bila poglavje zase. Sina Folteja so vtaknili v koncentracijsko taborišče, enega so poklicali v vojsko za nacistične osvajalne cilje, družino pa so izselili. V pregnanstvu in trpljenju je oče Matevž v taborišču Eichstätt umrl, sin Tevž se iz nacistične vojne ni več vrnil, očetov naslednik Hanzej pa je na posledičnih zrahljanega zdravja zaradi prestanega duševnega in fizičnega trpljenja v izseljenstvu umrl v zimi leta 1956. Kdo bi popisal vso srčno bol, ki jo je morala pretrpeti Hartmanova mati, ki jo je prenašala s silno voljo, morda v zavesti, kako dragocene so žrtve za doseg visokih ciljev.

Pogrebne svečanosti so bile veličastna žalna manifestacija. Ogromna množica ljudi iz vseh krajev jim je prisostvovala. Pevci so zapeli žalsotinke na domu žalosti in ob odprtem grobu. Tolažilne besede je spregovoril g. župnik Kulmež, v imenu SPZ se je od pokojnice poslovil podpredsednik SPZ Janko Ogris, za Zvezo slovenskih izseljencev pa se je od sotripinke poslovil predsednik Lovro Kramer. Med mnoge vence in cvetje je na svežo gomilo položila tudi ZSI lep venec.

Blaga pokojnica naj se spočije v miru, ohranili jo bomo v svetlem in čistem spomenu, žalujočim svojcem pa izrekamo naše srčno in iskreno sožalje!

5 milijonov šilingov pri izplačilih plač in že zaradi tega bi bilo po mnenju obratnega sveta z lahkoto mogoče zvišati doslej minimalno proizvodno premijo na 900.000 šilingov.

Značilno je, da podjetnik v svojem pogostu ne postavlja le zahteve po znižanju delovnega kolektiva, temveč hkrati tudi zvišanje proizvodnje za okoli 8 odstotkov ter mu je kljub vsemu vseeno, če brezobzirno postavi očete in matere družin na cesto v brezupno brezposelnost. Še bolj značilno pa je, da leži kraj rebrške tovarne v od najvišjih merodajnih mest spoznanem in priznanem najbolj gospodarsko zaostalem in nerazvitem predelu naše dežele. Dolga desetletja se za te kraje iz javne roke in poklicanih ustanov skoraj ni storilo ničesar izdatnega. Sedaj je še celulozna tovarna zgrozila, da bo zaprla vrata, ker nima volje ugoditi delavcem njihovih upravičenih zahtev. Znano je, da v teh krajih najbolj manjka stalnih delovnih mest in prav iz velikovškega okraja odhaja vsako leto okoli 1000 delavcev za zasluskom v druge kraje, poleg tega ima ta okraj tudi najvišje število nihalnih delavcev, ki se vajo iz dneva v dan v oddaljene kraje na delo. Pričakovati bi bilo, da bodo v nesoglasje med upravičeno borbo rebrških delavcev in čudnim stališčem podjetja, posegle poklicane ustanove in dovedle spor do pravične in zadovoljive rešitve.

Celovec

Tiskovni urad celovškega magistrata poroča: Prefekto soboto je celovški podžupan Seidling sprejel v zastopstvu župana skupino afriških sindikalnih funkcionarjev, ki so na študijskem potovanju po Evropi potovali skozi Avstrijo. Na ekskurziji proučavajo predvsem socialna in organizacijska vprašanja. Podžupan je gostom na nekaterih primerih ponazoril, kako koristno se je obneslo za obnovo in izgradnjo mesta sodelovanje med občino in organizacijami delojemalcev. Nato so Afrikanec, ki so med prebivalstvom vzbujali nemalo pozornost, pokazali s krožno vožnjo skozi mesto na različnih objektih uspehe obnove v glavnem mestu dežele.

Poročilo celovškega matičnega urada navaja, da je bilo meseca avgusta v Celovcu 211 rojstev ter 98 smrtnih primerov. V številkah niso zajeti le Celovčani, ker Celovčanov se je rodilo 76, umrlo pa jih je 56. Zakonskih zvez je bilo sklenjenih 77.

MLADINA POJE

K prvemu delu pesmarice za koroško mladino „Mladina poje“ je pred kratkim izšel tudi drugi del. Oba dela sta združena v lično vezano knjigo s 126 stranmi ter je na razpolago v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Wulfengasse 15. Cena 16.— šil. Ob pričetku šolskega leta oskrbite otroke s to lepo pesmarico!

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli

vabi na

PEVSKI KONCERT

zborov SPD „Danica“ in „Zarja“

ki bo v nedeljo, dne 20. septembra 1959, ob 1/2 11. uri v kinodvorani v Železni Kapli. Vljudno vabimo k številni udeležbi!

Potujoči kino SPZ predvaja

Slovenski umetniški film:

NA SVOJI ZEMLJI

v torek, dne 22. septembra ob 20.00 uri pri Schützu v Škofičah,

v petek, dne 25. septembra ob 20.00 uri pri Miklavžu v Bilčovsu.

KOLENDAR

Petek, 18. september: Jožef
Sobota, 19. september: Januarij
Nedelja, 20. september: Evstahij
Ponedeljek, 21. september: Matej
Torek, 22. september: Tomaž
Sreda, 23. september: Linus
Četrtek, 24. september: Rupert

Pravljičica o deželi Podvodi

Podvoda, to je dežela, kjer so gorovja in doline kakor pri nas, ni pa tam polja in dreves, temveč so vsakobarvne rastline. To so alge in mnogo drugih podobnih rastlinic.

Bil je lep večer, lune ni bilo, a kot našč je svetila nad deželo Podvodo velika luč. Zato je Zlatoperka, gospodarica vse Podvode, sklicala veliki ribji zbor, da se vse vrste ribic malo pomenijo pod to lepo svetlobo. Ta presvetla lučka je svetila prav ob izviru reke Soče in prav tu je bil primeren prostor za vse ribe iz vseh voda. Sem so lahko prišle na veliki ribji zbor tudi sladkovodne ribice.

Ko so bile že zbrane vse ribice, je Zlatoperka otvorila ribji zbor: „Da bi se med

seboj spoznale, naj se vsak kandidat ribje-ga zbora najprej predstavi.“

„Seveda, seveda!“ so razposajeno kričale ostale ribe.

Prva se je oglasila Mečanica:

„Jaz sem prišla iz Piranskega zaliva. Pri nas je voda mnogo bolj slana kot tu, sol celo izvažamo v deželo Nadvodo.“

„Midva s Prstkom vsa tudi od tam,“ je povedala Pisanica.

„Moja domovina je pa Kvarner. Tam pri nas so hudi valovi in smo včasih v pravi nevarnosti,“ se oglašila Belica.

„Jaz pa sem iz solkanske Soče,“ je razburjeno dejala Postrv „in se prav nič dobro ne počutim tu v vaših vodah, preveč soli je v njej.“

„Kdo pa tam prihaja, v ozadju je videti neka senčica,“ je zaskrbelo gospodarico Podvode Zlatoperko.

„Oh, utrujena sem do kraja. Jaz sem Ščuka, prišla sem iz reke Pad iz Italije. Nekaj vam prav po pravici povem — vaša voda je vsekakor preveč slana, tako da se še komaj vlečem od dolge poti po njej.“ Tako je potožila na smrt utrujena Ščuka.

„Dobro bo, če se še jaz predstavim,“ je dejala Zlatoperka. „Doma sem ob dalmatinski obali, to je zelo daleč od tu. Pri nas je večje gorovje kakor tukaj, tako da štrlijo celo izven naše prelepe dežele. Tam je prijetnejše, ker se lahko umaknemo za mogočno gorovje strašnim viharjem, ki brez usmiljenja divjajo. Ena najhuših je Burja, ta najde vsak kotiček tudi v naši Podvodi. Imamo pa več drugih sovražnikov, kakor na primer ptiča iz Nadvode, ribji Sokol. Ta se strašno zaganja v nas, če se le malo preveč dvignemo. Tudi ljudi, ki nas lovijo, je več kot tu. Vržejo črvička, ti zagradiš in že te vleče z nevidno vrvico na oni svet. Tu pri nas je življenje brezskrbno, celo čudeži se godijo, da ti pridejo dobre lučke svetit na ribji zbor. Zdaj pa le zarajajmo, dokler je še kaj luči, saj to je veselje, ki ga nihče ne prepreči.“

Tako je govorila Zlatoperka svojim ribam, ki so jo poslušale kot svojo mater. Začele so veselo skakati in se igrati, tako da sploh niso opazile mreže, ki jih je obdala. Zavedle so se šele, ko so bile v mreži.

Tudi tu je bil njih sovražnik, ki je prežal nanje z veliko svetilko. Zlatoperka se je motila, premalo je poznala istrsko morje, ni vedela, da tudi tu obstoja Ribič, strasten in neusmiljen. Vrgel je mrežo in vse ribice ujel, nato pa hajd domov z njimi.

KDOR VISOKO LETA...

V prelepem gaju je stal mogočen hrast, za celo krošnjo višji od svojih bratov. Zato ni čudno, da so se ptice prepirale, kdo bo gnezdil v njegovi varni krošnji.

— Jaz sem največji in najmočnejši, zato pripada hrast menil se je drl stari razbojnik vran.

— Zate, črni butec, bo dobro tudi drugje. Meni, ki sem najlepša in najpametnejša, gre visoki hrast, je odgovarjala pisana žalna.

Tako so se prepirale ptice od zore do mraka, odganjale druga drugo in vreščale: —Hrast je moj! Hrast je moj!

Le pametna sraka še ni posegla v prepir. Ko pa se ji je zdelo prekanje že preneumno, jih je oštela: — Kaj vas ni sram, da se v tem prostranem gaju, kjer je dovolj prostora za vse — prepirate prav za to drevo. Poglejte, jaz sem si spleta med tem že lepo gnezdo, ki res ni tako visoko, vendar sem z njim zelo zadovoljna.

Pa so planile na srako ptice in vpile: — Ne kvasi neumnosti, ciganka tatinska! Ni-

kar ne misli, da je tudi za nas dober vsak grm.

In si misli sraka: — Pa se prepirajte, opi-ce neumne. Vendar ni rekla nobene več. Zletela je nazaj v svoje gnezdo ter sedla na lepa pikčasta jajčeca, iz katerih se ji bodo kmalu izvalili ljubljani otročiči.

Na hrastu pa je bilo iz dneva v dan več gostačev, ki so zahtevali visoko drevo zase. V boju za najlepša mesta je izgubila že marsikatera ptica dobršen del svojega perja, toda popustiti ni maral nihče. Le na mogočno drevo so vsi mislili — na gnezda, v katerih bi morale samice že valiti, se nihče ni spomnil.

In nekega dne, ko se je zdelo, da bo med pticami odločilen boj, so se zbrali na nebu črni oblaki. Soparno ozračje je označilo hudo nevihto. Res je kmalu prihrumel piš z divjo ploho, bliskom in gromom, da je nastala v gaju prava zmešnjava. Tudi prepirljive ptice so se razkropile na vse vetrove. Skrite v grmovju so nestrpno čakale, da se poleže neurje. Vsak je upal, da bo drevo tistega, ki bo prvi pri njem. Ko se je nevihta poglobila, so jate prepirljivcev frfotali z vso naglico proti hrastu. Pomislite, kako dolge kljune so dobile ptice, ko so našle na mestu, kjer je stal prej mogočen hrast — samo še kup trsk in velikana na zemlji. Strela si je namreč med nevihto izbrala visoko krošnjo za svoj cilj ter je starega očaka razparala in vrgla na tla.

Pametni sraki so se že zdavnaj izlegli mladiči sračiči. Učila jih je in jim govorila: — Če hočete, da boste imeli svoj dom, ne iščite vrhov med oblaki in se zanje ne prepirajte. Me srake ne letamo visoko, zato imamo tudi naša gnezda nižja. Pa smo kljub temu srečne in zadovoljne.

Boro Borovič

VEVERIČKE

Tamkaj, kjer v globeli črni z mahom so porasile skale, tamkaj, v hišici srebrni, so tri sestre stanovale — veveričke veverele — in prav dobro se imele.

Bukve so jim žir rodile, leske lešnikov dajale, smreke s storži jih red'le, v mehkem mahu so pa spale, dokler ni prilezla zima z mrzlim snegom sem od Krima.

Takrat jim je predla trda, saj se niso potrudile, da bi z Bukovega brda hrane v domek si znosile. Lačne vse so in premrle piškave želode trle.

Zraven so si govorile, kaj store v prihodnjem leti: že v jeseni napolnile bodo vse prostore v kleti s hrano dobro in obilo za večerjo in kosilo.

Ko pa je že spet poletje od morja prispelo v svate in je svet odelo v cvetje, veverele so repate spet na sklepe pozabile in vso zimo se postile.

Saša Vrbnik

Lev in miš

Vsi poznate povest, kako je majhna miška rešila leva iz mreže, v katero ga je ujel človek. Lev je bil zaradi tega silno užaljen. Sramotno se mu je zdelo, da se on, mogočni lev, ni mogel rešiti sam.

Ko je lev zopet srečal miš, je začel na vse grlo hvaliti svojo lepoto: „Kaj boš ti uboga miš, s svojo grdo kožo, mene poglej! Ali nimam krasne kože in ali ni moja griva najlepša na svetu? Vsak bi hotel menjati z menoj.“ Še in še se je hvalil.

Miš ga je tiho poslušala, potem pa je rekla: „Res je, tvoja koža je zelo lepa in nihče nima lepše grive na svetu, res je tudi, da bi vsak hotel menjati s teboj. Jaz pa sem zadovoljna s svojo grdo kožo in grive tudi ne potrebujem.“

Ob teh besedah se je lev začel smejati, njegov smeh se je razlegal naokoli kot strašno rjojenje.

Prav takrat pa je hodil po polju lovec, zaslišal je levovo rjojenje in hitro je prišel pogledat, kaj se dogaja. Zagledal je leva, miši niti opazil ni. Lovcu je ugajala levova koža, zato je leva ustrelil in ga odril. Miš, ki se je ob strelu skrila v svojo luknjo, se je pokazala na plan, šele ko je lovec odšel. Zagledala je leva, ki je ležal mrtev na zemlji, bil je brez kože in črvi so ga začeli gristi.

Miš ga je nekaj časa zamišljeno gledala, potem pa je zamrmrala: „Dobro, da nimam njegove kože“ in spet je izginila v svojo luknjo.

V. S.

Kje ste, Lamutovi?

Anton Ingolič

Med vožnjo nisem mislil na to, da se peljem v Mens zaradi dela, ne, ves čas sem mislil na Marto; prepričan sem bil, da jo bom našel in da se bova končno le pomenila in pobotola. Tudi Amon je bil dobre volje. Ko sva se vozila prek rahlo valovitih polj in travnikov, je večkrat vzkliknil: „Takšno bogastvo, pa ne bi bilo dela za dva človeka, za dva Lamuta?“ Od časa do časa je tudi raztegnil mehe. Vselej tedaj so potniki prisluhnili. Še malo prej resni, togi obrazi so se zvedrili. Tudi zapel je, še jaz sem mu pritegnil. Pela sva slovenske in francoske pesmi.

Danes tukaj, jutri tam, drugi kraji, druga mesta, če mi vseh ni tu, drugam urno me popelje cesta.

In brez prehoda in pojasnila:

En passant par la Lorraine
Avec mes sabots.

En passant par la Lorraine
Avec mes sabots.
J'ai frouvé trois capitaines
Avec mes sabots
Toutaine. Oh, oh, oh! Avec mes sabots.

Pritegnilo nama je deklet tam ob drugem oknu in peli smo dalje: zaradi cokel so me imeli za prostakinjo, toda jaz nisem „vilaine“, ljubi me kraljevi sin, dal mi je šopek majarona; če se bo razcvetel, bom kraljica „avec mes sabots, toutaine“, če bo uvenel, je bil trud zaman.

O vrllem Malbroughu, ki odhaja na vojsko in ne ve, kdaj se bo vrnil, je pelo že pol vagona.

Malbrough s'en va-t-en guerre.
Mironton, tonton, mirontaine.
Malbrough s'en va-t-en guerre.
Ne sait quand reviendra,
Ne sait quand reviendra,
Ne sait quand reviendra.

Gospa gleda s stolpa; zagleda paža, ta ji pove, da je Malbrough padel. Na njegov grob so zasadili rožmarin, po pogrebu pa šli spat.

Les uns avec leurs femmes.
Mironton, tonton, mirontaine.
Les uns avec leurs femmes,
Et les autres tout seuls.

Dobrodušen možak nama je dal stekle-

nico sladkega burgundca, v Lillu, kjer sva morala čakati skoraj dve uri na zvezo, naju je priletna, a še dovolj sveža in prikupna ženska vprašala, od kod sva in kam se peljeva. Ko sva ji povedala, je takoj odprla torbico in ponudila vsakemu po deset frankov. Branila sva se, pa se je spodbudno nasmehnila: „To ni podpora brezposelnima, to je plačilo za opravljeni pevskoglasbeni ših.“

Ko sva bila spet v vlaku in sva odpela prvo slovensko pesem, je stopil k nama suhljat možiček in najprej mene, potem pa Amona ves ginjen objel. Začudena sva ga gledala. Šele čez čas je prišel do besede.

„Ljuba rojaka,“ je dejal v dolenjščini, ki ni pela nič manj blagoglasno kot prej najina pesem, „ljuba moja rojaka.“ Obrisal si je solze, se malodane razjokal, potem pa nadaljeval: „Kar sem zapustil dom, domovino, nisem slišal tako lepega petja. Eh, eh, kaj vse imamo Slovinci!“ In spet solze.

Nazadnje smo se le zmenili: možiček je bil doma iz Suhe Krajine, že pred vojno je šel v svet, na Nemško, kopal je celo v Eibisfeldu, takoj po vojni se je vrnil domov s svojo ženo, ki jo je bil snel nekje v Westfaliji, in si dobil delo v Hraslju. Kot delavskega zaupnika so tudi njega po stavki leta triindvajsetega odpustili. Vrnil se je v Nemčijo, od tam pa prišel na Francosko, toda dela si ni našel v premogovnikih, marveč v železnih rudnikih ob luksem-

burški meji. Zdaj se pelje v Arras na obisk k hčerki, ki je poročena s francoskim žandarjem, pred tremi dnevi je rodila dvojčka, z zetom sta ga povabila na krst, povabljenja je bila seveda tudi žena, a je bolehnata in ne more na tako dolgo pot.

Pozanimala sva se, kako je z delom v železnih rudnikih. Povedal je, da so tudi pri njih začeli odpuščati, vendar doslej še ni bilo hudega. Preden je v Arrasu izstopil, nama je izročil svojo južino in naju povabil, naj prideva v njegov kraj, če ne bova v Mensu dobila dela.

„Pri nas je več manjših rudnikov,“ je še povedal, „nekje se bo že našlo kaj; če res ne bi bilo dela, pa nam bosta godla in pela. V Nieuuxu nas je šestindvajset slovenskih družin in vaju ne bi mogli preživeti?“

Proti večeru sva prispela v Mens. Takoj sva videla, da je to večje mesto, na širokih ulicah je mrgolelo lepo oblečenih ljudi, ni bilo saj in umazanije kot v Merlewaldu, tudi ni bilo slišati nemščine, ljudje so govorili samo francoski, bili so vedri, glasni in živahni. Amonu, ki se ves čas, kar je bil v Merlewaldu, ni razen nekaj pesmi naučil niti besedice francoski, je bilo mesto seveda tuje, meni pa se je na mah priljubilo.

„Amon, tu bova ostala!“ sem dejal, trdno prepričan, da bom našel Marto in dobil delo.

„Ne veseli se prezigodaj! Od tega mahanja in žlobudranja, ki ga prav nič ne razumem, pa od polnih izložb in lepih

„Naš že čita in piše!“

Kako čudno vprašanje: Ali naj se predšolski otrok že uči? Ko se vendar človeško bilje že uči od prvega dne življenja. Ne verjameš? Pa je res tako. Saj se uči jesti že novorojenček. Kasneje ga učimo hoditi, govoriti in spoznavati okolico, v kateri živi. Trileten otrok že „zapoje“ pesmico, ki jo je večkrat slišal, in obnovi tudi pravljico, če smo jo pripovedovali v njemu razumljivih preprostih stavkih. Poslušala sem svojo punčko, ki je sedela čisto mirno in pripovedovala svoji Bibici:

„Pa je bla ena muca. Je mela gobceka pa uheke pa repeka. Pa je papala mleko — zdaj pa zaspančkaj!“

Nasmehnila sem se, ker sem se spomnila, da sem svojo malo skoraj z istimi monotoniimi stavki že večkrat zvečer spravljalna spat. Ker jih je večkrat slišala, jih je znala

Kaj bi kuhala

Pečenka za izlete

Po 20 dkg zmlelega govejega mesa, svinine in telefine, 1 jajce, 1—2 namaženi in očišči žemlji, 1 drobna čebula, sol, poper, majaron, malo česna, sesekljan zelen peteršilj; pest drobin, 5—6 dkg masti ali olja, 2 v trdo kuhani jajci.

Mesu priščeemo jajce, pretlačeni žemlji, sesekljano in na malo maščobe zarumenelo čebulo, siri česen, sol, poper, sesekljan majaron in zelen peteršilj. Zmes dobro pregnetemo in naradimo iz nje 2 pravokotnika na deski, ki smo jo potresli z drobinami. Na vsak pravokotnik denemo v trdo kuhano jajce in izoblikujemo štruco, ki jo spečemo v pečici. Med pečenjem pečenko pridno polivamo z njenim lastnim sokom, da je lepo sočna. Če vzamemo pečenko na izlet, jo ohladimo, če jo uporabimo za kosilo, saviramo toplo narezano na enakomerno razino. Jajci, kot nadav, lahko opustimo ali pa zamenjamo, n. pr. s praženimi gobami.

Paradižnikov namaz

3 dkg surovega masla ali margarine, žlica paradižnikove meze ali 2 debela paradižnika, 2—3 jajca, 2 žlici naribanega parmezana, sol, poper, zelen peteršilj.

V surovem maslu ali margarinu hitro združimo paradižnikovo mezo ali sveže paradižnika (olupljene in očiščene semenja), dodamo sir in žvrkljana jajca, sol in poper in praženi sesekljano peteršilja. Mešamo, da se zgosti. Kruh lahko obložimo z vročim ali mrlim namazom. Pa vrhu vsake razine kruha položimo še kotiček paprike in razino paradižnika ali rdečo redkev.

Pisana solata

[Za izlet ali večerjo]

20 dkg posebne salame, pol kg stročjega fižola, pol kg krompirja (kifelijčarja), 1 drobna čebula, sol, zelen peteršilj, 1 v trdo kuhano jajce, olje, kis, malo gorčice.

Salama zrezemo na drobne kocke. Stročji fižol skuhamo v slani vodi, odcedimo in ohladimo. Kuhani krompir olupimo, ohladimo in zrežemo na tanke rezine. Čebulo in peteršilj sesekljamo. Rumenjak stlačimo z vilicami in ga polagoma razmešamo z oljem, nato razredčimo s kisom in dodamo gorčico. Beljak sesekljamo. Vse skupaj dobro zmešamo in postavimo na hladno.

Pečena riba

Riba očistimo, jo operemo pod tekočo vodo in s krpo osušimo, nato pa osolimo. Položimo jo v pekač, namažemo z oljem ali z raztopljenim surovim maslom in z gorčico ter jo obložimo z rezinami slaninice ali z lističi čebule. Tako pripravljeno ribo pečemo v srednje vroči pečici 30—40 minut.

Lahko pa jo namažemo s paradižnikovo mezo ali obložimo z rezinami paradižnika, posujemo z nastrganim sirom in spečemo.

oblek, ki niso najine, ne bova mogla živeti.“

Povprašal sem, kje so rudniki. Ni jih bilo težko najti. Nekaj sto metrov od glavne ulice je bil že prvi jašek. Dvižni stolp je mohl iznad nizkih, umazanih stavb in kolo na njem se je vrtelo. Kar videl sem dvigalo, ki dvakrat na dan spušča v jamo rudarje, iz nje pa neprestano vlačijo polne vagončke premoga. Okoli njaka se je stiskala rudarska kolonija: nekaj ulic enonadstropnih, sklenjenih, večinoma neomefanih rdečih hiš.

„Najprej morava najti kakega Slovenca,“ je dejal Amon.

„Slovenca ali Poljaka,“ sem ga dopolnil. Stopila sva v prvo krčmo; kovčka sva pustila na postaji, harmoniko pa je Amon nosil s seboj. Povedali so nama za Slovence in Poljake. Izmed Poljakov ni nihče poznal Klambosa, kot tudi Slovenci niso nič vedeli o Molanki in njeni hčerki Marti. Toda izvedela sva, da je v Mensu več kot petnajst šahtov, okoli katerih so večje in manjše rudarske kolonije, rudniki so tudi v petih ali šestih krajih izven mesta, Slovencev je tod kakih sedem tisoč, Poljakov nekajkrat več.

Tretji dan sem le iztaknil Klambosa; toda ko sem ves vznemirjen potrkal na tista vrata, ki naj bi vodila k Marti, mi je odprla starikava ženska, njen mož, Klambos, pa je ležal na divanu v kuhinji, z njim je bilo tako hudo, da niti vstati ni mogel. Ženska se je najprej razveselila, potem pa zajo-

končno ponoviti tudi sama. Naučila se je, čeprav tega od nje nisem niti zahtevala niti želela, naj za menoj ponavlja.

V predšolski dobi, nekako okoli petih let, pride čas, ko postane otrok zavestno vedozeljen. Neprestano se smučče okoli nas in vprašuje:

„Zakaj ima avto okrogla kolesa? Zakaj so te rože majhne, one pa velike? Zakaj je ta kruh bel, oni pa ni tako bel?“ in podobno. Prav mirno lahko otroka v tej dobi imenujemo Zakajček, ker se vse njegove misli sučejo okoli listega neprestanega: zakaj.

Ta otrokova težnja je popolnoma naravna v tej dobi, zato ker je otrok pričel „gledati okoli sebe“. Spoznavati je pričel različne predmetov in stvari v svoji okolici.

Pametni starši malega radovedneža, četudi postane včasih že malce nadležen, ne bodo odpravili s kratkim: „Ne vem!“ ali celo brezobzirno „Pusti me že vendar pri miru!“

Če bo otrok slišal te stavke le pregosto, ali bo morda grobo odbil, se utegne zgoditi, da se nanje ne bo obračal niti tedaj, ko bodo oni želeli, da mu dajo pojasnila in navodila za življenje. Če hočemo, da nam bo otrok tudi kasneje, ko odrasča, zapupal, nam ne sme biti nikoli žal časa, da mu preprosto in razumljivo odgovarjamo na njegov zakaj, tedaj ko mu je širi ali pet let.

Šestleten otrok pa bo pri bratcu ali sestrici, ki hodita v prvi razred, že z zanimanjem prislunil pravemu učenju.

„Oho, to je pa o. Okrogel je kakor kolo, kajne, da je o?“ je vpraševal Rajko, ko je ponavljala Milica doma tisto, kar se je v šoli naučila.

Kasneje je spoznal tudi A in I in U ter E in še nekatere črke, čeprav ga ni nihče izrecno učil.

Otrok si na tej razvojni stopnji izredno hitro zapomni tudi gladko tekoče verze, če sliši, da se jih uči starejši bratec.

Kratkovidni, pijte mleko

Že dolgo je znano, da mleko vsebuje vitamini, ki je nujno potreben za človeške oči. Med vojno se je pokazalo, da so mnogi ljudje imeli težave z očmi zaradi pomanjkljive prehrane, predvsem zaradi tega, ker dolge mesece niso niti poskusili mleka.

Nedavno pa so v neki angleški bolnišnici raziskovali, kakšna je zveza med kratkovidnostjo in pomanjkljivo prehrano, ali kaj vpliva, če človek ne uživa dovolj mleka. Jasno se je pokazalo, da se otrokom zelo poslabša kratkovidnost, če ne uživajo dovolj primerne beljakovinske hrane. Nekateri otroci nimajo radi mleka. Nevarnost je, da se jim poslabša vid, če s hrano ne do-

Normalno razvit otrok tudi hitro dojame smisel in zaporedje števil. Štiriletna deklica, na primer, že šteje: „ena, dve, sedem, tri, pet,“ a ko ji je šest let, zdrdra popolnoma pravilno tudi do dvajset ali celo do sto.

Vse to učenje, ki sem ga doslej omenila, ni škodljivo. Dokler otrok sam z zanimanjem dojema, mu gotovo samo koristi, pa čeprav so to črke ali številke.

Mnogi predšolski otroci tudi silno radi vzamejo v roko svinčnik in barvice. Dajmo jim že sami kos papirja in jim pustimo to veselje. Celo povejmo jim, kako se pravilno drži svinčnik in kako se z njim potegne pokončna in vodoravna ter okrogla črta. Niti se jim ne smejmo, če bodo risali, na primer, psa ter mu narisali mačji rep, ali pa če bodo hiši napravili mesto dimnika okno na strehi. Ne pozabimo, da so njihovi prsti še nerodni — ko bo prišel pravi čas, bodo risbe že drugače izgledale. Lahko vzgajamo logično v toliko, da jih opozorimo, naj, na primer, ne rišejo rdečega psa, zelene mucke, modre trave in podobno.

Popolnoma napačno pa ravnajo starši, ki svoje predšolske otroke učijo — v pravem pomenu besede. Iz gole častihlepnosti je napačno učiti predšolskega otroka samo zato, da se lahko postavijo pred tetami in strici, pred sorodniki in znanci ter sosedmi, češ:

„Naš pa že vse zna!“ Taki starši mučijo ubogega malčka ure in ure s čitanjem, pisanjem in računanjem, ter tako v otroku vzbudijo pravec odpor do učenja, še preden je prestopil prvič šolski prag. Običajno ga učijo nestrokovno in nenazorno ter s tem povzročajo težave otroku in celo učitelju, ki ga bo moral z drugimi otroki v šoli pravilno učiti.

Takšnim staršem lahko rečemo le:

„Pustite vašemu malčku brezskrbno predšolsko dobo ter raje neopazno sledite in usmerjajte njegov razvoj.“

E. S.

Zdravilna čebula

V neki stari knjigi piše, da so se nekdanji ljudje branili pred kugo s tem, da so se mazali z belo čebulo. Znano je tudi, da so Egipčani pred 4 tisoč leti zdravili z rdečo čebulo različne bolezni. Rdeča čebula, prav tako hren, hrast, breza, bor in mnoge druge rastline vsebujejo snovi, ki ubijajo različne bakterije in glivice. Te snovi se imenujejo fitoncidi. Fitoncidi čebule lahko ubijejo še tako nevarne mikrobe kot so tuberkulozni bacili, stafilokoki, streptokoki itd. Fitoncide rdeče čebule in drugih rastlin uporabljajo tudi pri zdravljenju gnojnih ran, opeklin in kožnih bolezni. Leta 1941 sta ruska zdravnik Filitov in Toropcev s fitoncidi čebule ozdravila rane, ki se prej dolgo časa sploh niso zacelile. Tudi fitoncidi zelja preprečujejo rast tuberkuloznih bacilov. Prav tako divja češnja vsebuje močna fitoncidna sredstva.

Gube okoli oči

Stofine gubic, ki se začno nabirati okoli oči, so najbolj očitna znamenja, da ženska ni več mlada. Kadar jih že imate, jih ne boste mogle več odstraniti, vendar pa lahko preprečite, da bi se vam napravile nove. Vsak večer vsaj pet minut udarjajte s konci prstov, ki ste si jih namazali z mastno hranilno kremo, okoli in okoli oči, oziroma tam, kjer imate največ osovraženih črt in črtic. Nikdar ne masirajte občutljive kože okoli oči, pa tudi drugače je ne raztezajte, kajti raztegnjena koža se najlaže zguba.

PRAKTIČNI NASVETI

Krhko testo lahko tudi poleti hranimo nekaj dni. Zavijemo ga v pomaščen celofan ali pergamentni papir in postavimo na hladan prostor oziroma na kamnita tla.

*

Zelenjavno jed zgotostimo brez moke, in sicer ji med kuhanjem dodamo nastrganega krompirja. Taka jed bo zelo okusna.

*

Mlinček za mletje kave moramo večkrat očistiti: v njem zmeljemo suhe kruhove droblinice. V mlinčku se namreč nabere tanka plast kavnega olja, ki postane sčasoma žaltavo in pokvari armo. V tako očiščenem mlinčku bomo lahko pripravili dobro kavo.

*

Penasto gumo lahko peremo samo v mlačni vodi oziroma v mlačni milnici, potem pa jo še temeljito izperemo s čisto vodo in posušimo na zraku. Vroča voda in ostra pralna sredstva ji škodujeta.

*

Igračke iz blaga lahko perete, če jih napolnite z drobnimi kosi penaste gume

kala. „Mislila sem, da je prišel Jozef, najin edini sin! Že ves teden ga čakava. Ne vem, zakaj ga ni. Ne bo videl očeta živega, ne bo! Kaj le odlašaja?“ Ženica ni poznala Klambosa, ki sem ga jaz iskal. Vse kolonije sva prehodila in še v sosednje kraje sva pogledala. Ni bilo dela in tudi ne Marte. Mesto mi ni bilo več tako všeč kot ob prihodu; vse naokoli se je razprostirala nepregledna ravnina, nikakega hribočka, kaj šele gore. O, pač! Tu in tam so se dvigali v nebo visoki, črni stožci jalovine, nekaj jih je bilo kar onstran kolonij. Ta in oni je bil proti vrhu obraščen z redkim rastlinjem, večinoma pa so bili popolnoma goli in črni. Kjkoli v mestu si se ustavil, si zagledal prek hiš vsaj eno tako žalostno goro.

Že drugi dan je Amon o njih napisal pesmico:

Črna je gora,
črn je žandar,
in črn je grob
na Francoskem.

Kopnel nama je denar in tudi nisva mogla več izkoriščati gostoljubja rojakov, ki so naju sprejeli pod streho; Amon je spal pri družini, kjer so pred dvema tednoma dobili tretjega otroka, jaz pri mladih zakoncih, ki sta si komaj začela spletati gnezdo in sta bila tako zaverovana v svojo srečo, da nista videla, kako je meni hudo prav zaradi ljubezni, ki sta si jo izkazovala

ob vsaki priložnosti. Bom jaz dosegel kdaj takšno srečo? Morda je Marta v Mensu, a kako naj jo najdem med temi deset in deset tisoči Poljakov in Slovencev, morda je sploh ni tu, kdo ve kam jih je odpeljal Klambos. Sedla sva na vlak in se odpeljala proti luksemburški meji.

Petrič, najin znanec, naju je sprejel z odprtimi rokami.

„Rojaka, rojaka!“ je naravnost otročje vzklikal in nama stiskal roke, „sta le prišla! Rekel sem, da v Mensu ne bo nič. Če kje, bosta tu dobila delo. Šel bom z vama od rudnika do rudnika, poznam paznike in uradnike, sedmo leto že delam tu, sem najstarejši priseljenec. Tole pa je moja žena.“

Drobna, suhljata ženska, ki je bila precej starejša od njega, naju ni sprejela nič kaj ljubeznivo.

„Bolehna je,“ jo je Petrič opravičil, nato v nemščini naročil ženi, naj prinese steklenico vina in kruha pa sira ali kaj drugega. „Nemka je, kot sem vama že povedal, slovenski ne zna. Nima glave za jezike, gospodinja pa je dobra.“

Medtem sva se spoznala že z otroki, poleg hčerke v Arrasu je Petrič imel še tri sinove, dva sta bila še šolarja, eden pa je hodil na delo in rudnik, slovenski niso znali, med seboj so govorili francoski, z materjo nemški.

„Vidita,“ je dejal Petrič nekam pobito, ko smo bili sami, „tako je, če človek vzame

tujko za ženo. Sprva sem jih učil, pa jim ni šlo v glavo. Kako tudi: na ulici slišijo in v šoli se učijo francoski, mati pa govori samo nemški. Tako se ne morem z nikomer od svojih pogovoriti v svojem jeziku, še doma sem tujec.“

Ko sva se okrepčala, naju je odpeljal k drugim Slovincem. Kolonija ni bila velika, a lepša od vseh, kar sem jih dotlej videl. Vsaka hiša je imela po štiri stanovanjaja, pred njo je do ulice segal vrt. Tiste hiše, ki vrta niso imele spredaj, so ga imele za hišo ali kje drugje. Ob koloniji je bil rudnik s šahtom, onstran njega vas, daleč na okoli pa so se po rahlo valovitem svetu širili travniki in njive že visoke, zelene pšenice. Da ni manjkalo drevja in v ozadiju zelenih gora, bi rekel, da sem v fistih krajih, ki so jih s takim zanosom opisovali Poljaki in Čehi. Rojaki, bili so večidel Primorci, so naju lepo sprejeli. Prvi dan nisva prišla dalje kot do tretje družine. Tam smo se zasedeli. Legiševi, pri katerih se je zataknilo, so prišli šele pred dvema letoma, pravzaprav so ušli, kajti Italijani so zaprli slovensko šolo, prepovedali slovensko govornico na cesti in celo v cerkvi, Štefana Legišo, ki je že iz časov stare Avstrije opravljal cestarsko službo, pa odpustili; ker je nekaj zabavljal, so ga celo zaprli. Takoj, ko je prišel iz zaporov, so jo mahnili vsi skupaj prek meje.

(Se nadaljuje)

EVROPA PRED VIHARJEM

Reichstag v plamenih

Inozemski tisk je že drugi dan pisal, da van der Lubbe potrebuje bolj zdravnika kot pa stražarja. Nacisti so si izbrali prav revno žrtev, ki naj bi odigrala v procesu vlogo Mefista. To ni bil Mefisto, to je bil bedni Faust. Že drugi dan procesa je predsednik sodišča napeljal Lubbeja, naj prizna, da je komunist in zato sugestivno izjavlja: „Meni je jasno, vi ste komunist.“

Medtem je svet že zvedel za podrobnosti. Antifašisti, ki so v Nizozemski preiskali Lubbejevo preteklost, so ugotovili vse kaj drugega. Res je bil nekoč član partije, toda izstopil je že leta 1931. Pridružil se je skupini „internacionalnih komunistov“, ki je v vsej Nizozemski štela dvajset članov. Skupina je bila anarhistična in se je borila proti delavskim organizacijam.

Nadalje so ugotovili, da je van der Lubbe homoseksualec. To je ugotovila nizozemska komisija in protiprocus v Londonu. Zanimiva podrobnost: van der Lubbe je bil na seznamu „ljubčkov“ stotnika Röhma — voditelja SA-oddelkov. Sodišče je prejelo zato številne telegrame, ki so zahtevali, da bi policija kot pričo na proces tudi Röhma. Seveda se to ni zgodilo, ker se je sodišče balo, da bi ta sled odkrila, kakšne zveze je imel Lubbe — „komunist“ — z nacističnimi funkcionarji, in kaj ga je tudi privedlo v Reichstag ter kdo mu je potisnil v roke vžigalce. Ko je odhajal v Nemčijo, je Lubbe izjavil gospej van Zijp, da je to zadnjokrat, ko potrebuje potni list in da se v Nemčiji pripravljajo nekaj velikega. Sodišče ni poskušalo pojasniti, kje je bil in s kom se je družil Lubbe zadnji dan pred požarom. To je storil šele Dimitrov in dokazal, da je bil Lubbe ta dan izključno v družbi nacistov.

Kako je prišel Lubbe v Reichstag? Sodišče je izvleklo iz njegovega mrmranja priznanje, da je vdrl skozi okno restavracije. Sodišče je hotelo dokazati, da je Lubbe na svoji poti po sobah parlamenta od vdora skozi okno pa do požiga opravil v 14 minutah 167 posameznih dejanj. Policijski komisar Zirpins je opisal Lubbeja kot računskega genija. In že 27. septembra je preiskovalni sodnik Vogt prisiljen izjaviti: „Iz Lubbejevih izjav ni bilo mogoče rekonstruirati njegove poti in početja v Reichstag.“

V Neuköllnu naj bi se 22. februarja 1933 dogovoril van der Lubbe s komunisti za požig. Glavna priča naj bi bil delavec Panknin. Pogovor naj bi tekkel takole:

Panknin: „Zdaj je pravi trenutek za revolucijo.“

Zachow: „Zažgati moramo vse, predvsem državna poslopja.“

Nato Lubbe: „Tako naj se zgodi.“

In Bienge, četrti udeleženec pogovora, naj bi dodal, da morajo člane SA politično bencinom in zažgati.

Priča Panknin navaja, da je Lubbe pokazal člansko knjižico Komunistične stranke. Na vprašanje, kako je to lahko spoznal, Panknin odgovori: „Ker je bila rdeča.“ Nato naj bi Lubbe odšel v Komunistično centralo, ker je vprašal za pot do tja.

Nemški tisk je podčrtal važnost Pankninovih izjav v preiskavi. To je bil za naciste važen adut. Vse so pripravili, niso pa računali, kaj se bo zgodilo.

Na procesu je provokator Panknin zmešal število. Posamezne izjave je zdaj pripisoval Zachowu, zdaj Biengeju. Nerodna zadevščina. Sodišče molče posluša to zmešnjavo. Zamolči tudi dejstvo, da je članska knjižica nemške kompartije vezana v črno in nizozemska v modro-črno platno.

Delavca Zachow in Bienge izjavita na procesu, da se z Lubbejem nita pogovarjala, temveč da ju je samo vprašal za pot do doma Karla Liebknechta.

Z zlomljenim glasom izjavlja Zachow: „Dovolj sem kaznovan. Prihajam iz koncentracijskega taborišča.“

V dvorani je ob tej izjavi zavladal mrtvaški mir. Zachow namreč ni bil član nemške kompartije in je zaslužil kazni v koncentracijskem taborišču zaradi „velikega“ zločina. Sodišču pojasni ta zločin v kratkem stavku:

„Volil sem komuniste.“

Tudi tretji delavec Jahnecke, ki je julija 1932 izstopil iz komunistične partije, je pred sodiščem ostal trden in se je moral vrniti v koncentracijsko taborišče, od koder so ga pripeljali.

Tako se je končal prvi napor sodišča, da bi dokazalo zvezo med van der Lubbejem in Komunistično partijo Nemčije.

Van der Lubbe je na procesu le nekajkrat oživel. Nacisti so si hoteli pomagati z vbrizgavanjem oživljajočega sredstva, ki ga medicina pozna kot strup. Lubbe je ob takih priložnostih govoril o „glasovih v telesu“, ki mu narekujejo, kaj naj odgovarja. Predsedujoči ni zastavil Lubbeju niti enega vpraša-

nja, kaj pravzaprav misli z „glasovi v svojem telesu“. Vsako resno sodišče bi moralo ugotoviti, da je Lubbe duševno bolan. Antifašisti v inozemstvu so predlagali številne zdravnike za duševne bolezni. To je zahtevala večkrat tudi družina van der Lubbeja. Sodišče je vse te zahteve odbilo. Ni potrebno biti posebno pameten, da človek razume, zakaj se je sodišče tega branilo. In še en močan dokaz. Po izvršitvi smrtne obsodbe nad van der Lubbejem Hitlerjeva vlada ni dovolila njegovi družini izkopati in prenesti trupla. Bala se je, da ga ne bi dali kemično preiskati. Tako bi namreč lahko ugotovili, da so Lubbeju vbrizgavali strup.

S tem je bila uganka van der Lubbeja rešena. Neuravnovešen tip, bolan, ki potrebuje predvsem zdravnika. Takšen človek seveda

ni bil nevaren in res ni izdal tistih, ki so ga nagovorili k požigu in tudi ne tistih, ki so mu pri tem z baklami pomagali.

Reichstag je zgorel, ker so ga zanetili na več krajih. Požigalci so uporabili razen tega še bakle in fosforno gorivo. Van der Lubbe je v preiskavi vedno trdil, da je on edini požigalec. Le dvakrat se je izdal. V preiskavi je sodniku Vogtu odgovoril, da ni zažgal sejne sobe. „To so morali storiti drugi,“ je dejal. Na procesu mu je prav tako ušlo, ko so dokazovali, da ni mogel zažgati vse sam: „Torej so morali drugi...“

Sodišče se je zadovoljilo s to izjavo. Toda tožilec ni hotel odkrivati sledi, kdo so bili Lubbejevi pomočniki. Bal se je namreč, da bo Lubbe povedal, kdo so bili pravi zažigalci. Lubbe trdi, da je zažgal samo z žveplen-

Na vrsti je Ernest Torgler

Nacistično sodišče je hotelo imeti sodelavce van der Lubbeja, toda zato so na zatožni klopi sedeli komunisti: Ernest Torgler in trije Bolgari.

Na vrsti je Torgler: Dolžijo ga požiga. Torgler ni bil navaden obdolženec. Bil je član parlamenta — komunistični poslanec. Pet dni pred požigom je govoril na zasedanju pruskega državnega sveta. V svojem govoru je že tedaj povedal, da nacionalsocialisti pripravljajo za volitve 5. marca provokacijo. Dejal je, da se pripravljajo namišljen atentat „na gospoda Hitlerja“, ki se mu sicer ne bo nič zgodilo, pač pa naj bi to služilo za začetek programa proti komunistom, za različne prepovedi in ukrepe. Javno je razkrinkal razgovor

med dvema voditeljima „jeklenih čelad“. Stahlhelmführer Morowitz je v razgovoru pojasnjeval svojemu sobesedniku, da za volitve pripravljajo komplikacije. „In če se komunisti ne bodo dali provocirati?“ Na to vprašanje je Morowitz odgovoril, da bodo že tako naredili, da bo prav. Torgler zato v svojem govoru opozarja na te možnosti. To je govoril Torgler 22. februarja.

Pet dni je minilo. Ko je Torgler to prerokoval, ni niti slutil, da bo sam velika žrtev nacistične provokacije. Na dan 1. marca, prvi dan po požaru, je pruska časopisna agencija sporočila, da sumijo požara komunistična poslanka Torglerja in Koenena, ki da sta šele okrog desete ure zvečer zapustila palačo

Popov in Tanev

Aretirali so ju 9. marca. Študent Popov je razumel le nekaj nemških besed, čevljar Tanev pa sploh ni razumel nemško. Na procesu sta ostala nekako v ozadju, ker sta govorila preko tolmača in nista vedela, če le-ta pravilno prevaja njune izjave. Nista mogla pregledati protokole in nista niti vedela, če so njune izjave pravilno zapisane. Toda morala sta biti prava moža, saj sta vzdržala vsa mučenja v nacističnem zaporu.

Oba sta bila borca v vrstah bolgarskega delavstva. Okusila sta že bolgarske fašistične zapore. Vedela sta že, kaj pomeni, če pade socialist v fašistične kremplje.

Popov je bil star 35 let. Nekoč je študiral pravo. Sodeloval je v protifašističnem uporu leta 1923 in ko upor ni uspel, je emigriral iz Bolgarije. V Bolgarijo se je vrnil leta 1931 kot član Centralnega komiteja partije. Ujeli so ga in zaprli. Iz zapora je uspel pobegniti in spet je zapustil svojo domovino kot begunec. V Nemčijo je prispel 3. novembra 1932 — prvič v svojem življenju.

Tanev je še mlad stopil v komunistično stranko Bolgarije. Oče mu je padel v uporu proti Turkom 1906. leta. Že leta 1925 je bil zaradi komunizma obsojen na 12 let zapora.

Priče, ki so nastopile proti Tanevu in Popovu, so bili nacionalsocialisti in kriminalci. Dokazovali so, da so ju videli v palači Reichstaga v družbi s Torglerjem. Nacionalsocialist Frey priča, da se je Popov (ki ne zna govoriti nemško) pogovarjal s Torglerjem (ki ne zna bolgarsko) v sobi komunistične skupine v Reichstagu. Inženir Boguhn priča, da je videl Taneva, kako je tik pred požarom zapušal palačo skozi vrata številka pet. Boguhn je že takoj po požaru na policiji izjavil, da je videl nekega človeka, ki je ob omenjeni uri zapustil palačo. V protokolu je zapisano, da ni mogel opisati, ali je dotični nosil klobuk ali kapo. Zato tudi ni mogel opisati obraza in las. Toda že tri tedne pozneje, ko so ga soočili s Popovom, se mu zjasi in izjavi v zapisniku, da se njegov prvi opis moža ujema s Popovom. Najprej je trdil, da je mož nosil sive hlače, na procesu pa trdi, da so bile hlače modre.

Na procesu se je Dimitrov jedko ponorčeval iz priče:

„Mislim sem, da je priča inženir. Sedaj ugotavljam, da je romanopisec.“

Druge priče so spet trdile, da so ju videli v Nemčiji že prej. Priče postajajo smešne, ko pred sodiščem ugotavljajo, da ni tako. Nekateri priče umikajo svoje prejšnje izjave. Če priče niso izjavile to, kar je bilo sodišču všeč, niso odhajale s sodišča domov, temveč v zapor.

Glavna priča proti Bolgarom je bil Helmer iz restavracije „Bayernhof“ na Potsdamski cesti. Helmer je videl sliko van der Lubbeja v časopisih. Nemška policija je razpisala

kami, policijski zapiski pa govorijo o baklah, ki so jih našli v palači po požaru, in o tekočem gorivu. In še novi dokazi laži: tla pred oknom, skozi katerega naj bi vdrl van der Lubbe, so bila zasnežena. Policija ni nastopila z dokazi, da je našla v snegu sledi. Nikjer ni tega dokaza. Nikjer ne obstoja fotografija razbitega okna. In vendar bi vsaka policija te dokaze iskala in jih predložila. Vsak kriminalni uradnik lahko ugotovi, kako je bilo okno vlomljeno, ali od zunaj ali od znotraj.

Požigalci in Lubbe so prišli po drugi poti v palačo. Prišli so skozi podzemeljski hodnik. Tega proces ni hotel odkriti. To je storil kasneje Dimitrov. Če vemo, da je ta hodnik speljan iz Göringove palače v Reichstag, tedaj tudi vemo, zakaj sodišče ni iskalo dokazov v pravo smer. V Göringovi palači se je sestala kolona požigalcev in krenila na delo, ko so dobili signal, da je palača prazna. To so bili nacionalsocialistični funkcionarji, ki so se izvežbali že v številnih grozodejstvih v SA in SS.

Reichstaga. Požar so opazili ob 9. uri in nekaj minut. Torgler se je javil sam in je prišel protestirat proti obdolžitvi, da je požig delo komunistične stranke. Aretirali so ga in zaprli. V svojem policijskem protokolu je Torgler do minute tanančno opisal, kje je hodil in kaj je počel usodni večer. Njegove izjave bi zlahka preiskali. Predvsem bi lahko ugotovili to, da je zapustil palačo ob 8. uri in četrt. Toda Hitlerjeva vlada tega ni hotela in ni želela storiti.

Torgler je sodeloval že od leta 1920 v Komunistični partiji Nemčije in že 1924 postal član Reichstaga in bil to vse do dneva aretacije. Bil je goreč kritik nacionalsocialističnih terorističnih dejanj in opozarjal, da mora delavski razred fašizem uničiti.

Zato in morda prav zato so preiskovalni organi skupno s policijo pripravljali od prvega trenutka dalje obroč lažnih prič proti Torglerju. Usodni naj bi bili tudi dve aktovki, v katerih naj bi Torgler prenašal gorivo. Torgler je v njih nosil časopise.

Nastopile so priče, ki so Torglerja videle s težkima aktovkama. Začelo se je dokazovanje. Kdaj je odšel iz palače? Priče in zopet priče. Na protiprocusu v Londonu je Koenen dokazal, da sta zapustila palačo kmalu po osmi uri, saj sta povečerjala že pred deveto uro v restavraciji „Aschinger“.

Nastopili so trije ugledni nacionalsocialisti: Karwachne, Frey in avstrijski nacionalsocialist Kroyer. Kratka pripomba: Karwachne je bil leta 1925 izključen iz Komunistične partije zaradi poverbe.

Ti trije naj bi dokazali, da je bil Torgler povezan z van der Lubbejem in da so ga videli v njegovi družbi. Nato so prišli na dokazovanje, da se je Torgler družil z obtoženimi Bolgari, predvsem s Popovom. Ta izmišljena zveza ni bila posrečena: Popov zna le nekaj nemških besed, Torgler pa ne zna bolgarsko. In vendar so priče hitele trditi, da sta se pogovarjala.

Pripeljali so priče iz kriminalnih zaporov, duševno bolne in tudi vohune. Vrstijo se: Lebermann, Kuntzak, Grothe, Zimmermann.

Torgler je bil neustrašen. Najprej je dokazal, da van der Lubbe nima nič skupnega s komunisti in da je celo njihova sovražnik. Jasno je ugotovil, da obstoji van der Lubbe kot komunist le v nemškem nacističnem tisku. Torglerju njegov branilec dr. Sack ni pomagal. Da je bil Torgler oproščen, ni branilčeva zasluga. Tudi pozneje, ko Torglerja niso izpustili in so ga poslali v koncentracijsko taborišče Oranienburg, se branilec ni zganil. Da, Torgler je moral umreti v taborišču, ker je na procesu ponosno dejal:

„Izjaviti moram, da je bil boj za socializem smisel in vsebina mojega življenja. Z vsem idealizmom sem se boril za korist delavskega razreda...“

Nastopa Georgij Dimitrov

Tretji dan procesa v Leipzigu je na vrsti Dimitrov. Predsednik prične zasliševanje Dimitrova z opozorilom, da je bil obtoženec v preiskavi nediscipliniran in da bi bilo prav, če bi se pred sodiščem obnašal drugače. Dimitrov na to izjavo tedaj odgovori:

„Če bi bili vi nedolžni, kot sem jaz, in če bi vi bili zaprti sedem mesecev, od tega pet mesecev dan in noč v verigah, tedaj bi vi, gospod predsednik, razumeli, da sem lahko nervozen.“

S tem prvim stavkom je Dimitrov pričel borbo s sodiščem, ki je trajala v dvorani tri mesece. Nič ni pomagalo, da je sodišče odzvalo Dimitrovo besedo, da ga je prekinjalo in da so ga nekajkrat celo izključili iz procesa in ga celo oddaljili.

Dimitrov je sekal in je bil neizprosen. Iz obtoženca je zrasel v tožilec. Postal je glavna oseba procesa, postal je heroj milijonov antifašistov. Že drugi dan po tem prvem nastopu piše „Petit Parisien“:

„Dimitrov ne odgovarja na vprašanja, on napada.“

S svojo metodo obrambe je Dimitrov res prevzel vodstvo procesa. Svet je ostrmel, nacisti so vztrepotali. Vloge na sodišču so bile zamenjane.

Po pravilu so morali Dimitrova vprašati za podatke. To se je zgodilo, toda Dimitrov ponosno dodaja:

(Se nadaljuje)

Občni zbor Hrvaškega kulturnega društva na Gradiščanskem:

Spoštuj to, kar si podedoval!

Pod tem geslom je ob bogatem kulturno-prosvetnem sporedu in obilni udeležbi iz vseh krajev, kjer prebivajo gradiščanski Hrvati imelo Hrvaško kulturno društvo pred kratkim v Pinkovcu svoj letni občni zbor. Predsednik prof. Bela Schreiner je ob tej priložnosti ugotovil, da postajajo letni občni zbori HKD vedno bolj parlamentarni. Razvoju društva v zadnjem letu, je med drugim povdaril, da društvo vzdržuje dobre zveze s koroškimi Slovenci in da podpira našo težko borbo.

Ko je govoril o nadaljnjih nalogah, predvsem o vzgoji in izobrazbi mladine v narodnem duhu, je povdaril, da je to sicer

v prvi vrsti skrb staršev, da pa se pred to nalogo tudi ne morejo zaklepati učitelji. Cilj društva — je dejal prof. Schreiner — se more združiti v en stavek: Boriti se z vsemi sredstvi, da ostanemo Hrvati.

Za njim so bodrilni govorili še drugi udeleženci občnega zbora, nakar je pri volitvah bil za predsednika ponovno izvoljen prof. Bela Schreiner iz Sauerbrunn, za tajnika pa šolski ravnatelj Alfons Kornfeind iz Trajštofa.

V tem tednu se mudi na obisku pri gradiščanskih Hrvatih dalmatinska folklorna skupina, ki bo imela 10 nastopov v raznih krajih.

Izmena čuvarja ustave v Bonnu

Minuli torek se je od Zveznega zbora in od ljudstva poslovil dosedanji predsednik Zapadne Nemčije prof. Theodor Heuss. Njegovo mesto je zasedel 1. julija od zapadnonemškega zveznega zbora na zasedanju v Berlinu izvoljeni novi predsednik dr. Heinrich Lübke. Prof. Heuss je bil 10 let najvišji predstavnik svoje države in čuvar njene ustave.

Novi predsednik dr. Heinrich Lübke je po

svoji zaprisegi govoril najprej o zaslugah svojega predhodnika, nakar je povdaril, da se bo predvsem zavzemal za združitev Nemčije. V tej svoji želji sme Nemčija na pomoč od zunaj računati le, če bo tudi sama pomagala reševati nerazvite dežele iz svoje stiske. Končno je izrazil željo, da bi imeli razgovori med Eisenhowerjem in Hruščevom najboljši uspeh v korist ohranitve miru v svetu in svobode vseh narodov.

Mladinska slavnost med Ravnami in Kotljami

Minulo nedeljo je Ljudska mladina Slovenije v okviru proslav 40 letnice KPJ in v počastitev III. kongresa SKOJ imela pri Kefrovem mlinu med Ravnami in Kotljami veliko mladinsko srečanje in proslavo z bogatimi kulturnimi sporedom.

V Kefrovem mlinu je leta 1926 bil III. kongres SKOJ, ki ga je organizacijsko pripravil Prežihov Voranc in ki je dal delu te mladinske organizacije kljub temu, da je bila v globoki ilegali in stalno preganjanja, trdne organizacijske osnove in nov polet. Da bi spomin na ta kongres dostojno počastili, so že v soboto odšli iz raznih krajev na pot mladinske patrole, ki so obiskale partizanske družine v občini Ravne. Posebna delegacija pa je položila venec na grob pisatelja Prežihovega Voranca.

Iz SKOJ je pozneje zrasla Ljudska mladina Slovenije, v kateri ima mlada gene-

racija močno silo, ki — kakor je dejal predsednik CK LMS Tone Kropušek — združuje na stotisoče mladih ljudi, ki z vsem mladostnim ognjem prispevajo za boljši skupni jutrišnji dan, za izgradnjo socializma.

OZN je pričela z letošnjim zasedanjem

V torek se je v New Yorku sestala generalna skupščina Organizacije združenih narodov k prvi seji svojega 14. zasedanja, ki bo trajalo predvidoma do 5. decembra t. l. Pri otvoritveni seji je bilo na čelu delegacij navzočih 52 zunanjih ministrov od skupno 82 včlanjenih držav.

Avstrijsko delegacijo na zasedanju generalne skupščine OZN vodi zunanji minister dr. Kreisky, pozneje pa ga bo zamenjal državni tajnik dr. Gschnitzer.

Kdo ima največ zlata?

Svetovna produkcija zlata je narasla v letu 1957 na 1500 ton. Verjetno je doživela vzadnjem (1958.) letu še večji porast. Južnoafriški rudniki zlata nakopljejo letno okoli 550 ton zlata; toda Sovjetska zveza, katere proizvodnja zlata cenijo na okoli 300 ton letno, se zadnja leta zelo trudi, da bi spodrinila Južno Afriko s prvega mesta. Izvedenci domnevajo, da je sovjetska proizvodnja zlata južnoafriško danes že vsaj dohitela, če je ni že prehitela. Na ta način odpade dve tretjini celokupne proizvodnje zlata na svetu samo na ti dve državi.

Od konca 15. stoletja je celotna proizvodnja zlata na svetu dosegla okoli 56.000

milijarde dolarjev. Do leta 1956 so te rezerve narasle na 37,98 milijarde. Približno polovico vseh zlatih rezerv zahodnih držav je treba ugotoviti, da je v rokah zasebnikov le malenkostna količina vsega zlata na imajo ZDA. O zlatih rezervah v vzhodnih državah nimamo nobenih podatkov. Po cenitvah izvedencev imajo vse državne blagajne na svetu približno dve tretjini vsega zlata.

Preostala tretjina zlata pa ni izključno v zasebnih rokah. Predvsem je treba odbiti tisto količino, ki je uporabljena v umetniških predmetih in je v posesti muzejev in galerij. Nadalje je treba odbiti tisto zlato, ki ga porabi industrija oziroma je šlo v izgubo pri katastrofah in med vojnami. To izgubo zlata cenijo na deset do enajst milijard dolarjev. Tako odpade na zlato, ki je v zasebnih rokah, vrednost okoli enajst milijard dolarjev, kar ustreza približno šestini celokupne proizvodnje.

Sadna drevesca, veliko cenejša in močnejša kot drugod, Vam nudi drevesnica P o l z e r, p. Št. Vid v Podjuni.

ton. Na podlagi uradne ameriške nakupne cene ustreza ta količina zlata vrednosti 63 milijard dolarjev. Oglejmo si malo pot, ki ga je opravilo to zlato. Takoj spočetka svetu. Ogromna večina zlata je v državnih blagajnah, ki ga uporabljajo za kritje papirnatih bankovcev ali pa služi kot mednarodno plačilno sredstvo.

Po uradnih podatkih so zlate rezerve v državnih blagajnah leta 1938 znašale 26,42

Avstrijska televizija pripravlja zboljšanje programa

Število televizijskih aparatov v državi se naglo večja. Do 1. septembra je bilo prijavljenih 82.800 televizijskih aparatov. Pristojni krogi avstrijskega radia računajo, da se bo v zadnjem četrtletju njihovo število še povečalo in da bo koncem leta število znašalo 100.000 aparatov.

Naglo naraščanje števila udeležencev na avstrijski televiziji je napotilo odgovorne kroge k boljšanju televizijskega programa. Od 6. oktobra naprej bo televizija oddajala vsak dan, se pravi tudi v torkih. V torkih bo vpeljana redna oddaja pod naslovom „v svojih rokah imaš“ in bo imela težišče v nasvetih za potrošnike in za ureditve prostega časa. V središču in petkih bode v spored vključena oddaja „svetlobni pramen iz Avstrije“. Aktualna športna poročila bodo tudi v četrtkih. Vsake štiri tedne bo na vrsti oddaja „o ti sladka dunajska glasba“. Spored televizije pa bo izpopolnjen tudi še z drugimi dodatnimi oddajami.

Zboljševanjem programa naraščajo tudi stroški oddaj. Lani je minuta oddaje stala v povprečju 723 šil, sedaj pa stane 1.700 do 3.600 šil.

Plemenski sejem v Št. Vidu ob Glini

Zivinorejska zveza marjadvorskega goveda za Koroško in Štajersko priredi v četrtek, dne 24. septembra 1959 v Št. Vidu ob Glini svoj 91. plemenski sejem. Na sejem je prijavljenih 50 bikov in 75 brejih telic in krav. Pričetek licitacije ob 1/2 10. uri.

Plemenski sejem ovnov

Istočasno s plemenskim sejmom za krave pincavskega goveda bo v petek, dne 25. septembra v Spittalu ob Dravi ob 1/2 12 uri sejem za plemenske ovne in ovce. Za sejem je prijavljenih 60 ovnov in nekaj ovac.

Za nakup ovnov prvega in drugega razreda daje kmetijska zbornica subvencije v višini 20 do 30 % kupne cene. Telefonska prednaročila prevzema Deželna zveza za ovčereje v Celovcu, Museumgasse 5, Tel. 48-11.

Nove cestnine v Jugoslaviji

Od 15. avgusta naprej je v Jugoslaviji veljavni določba o novih cestninah za inozemska vozila. Za vsak dan bivanja v Jugoslaviji je treba pri prehodu meje plačati cestnino v znesku 100 dinarjev na osebno vozilo. Avtobusi morajo za prevoženi kilometer in osebo plačati 0,25 dinarjev, najmanj vendar 500 dinarjev na dan. Za tovorna vozila znaša cestnina za kilometer in tono 3 dinarje, najnižji znesek vendar znaša 2.500 din. Za prazne vožnje tovornih vozil znaša cestnina 1.250 dinarjev.

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Sobota, 19. september:

I. program: 8.00 Fantje, veseli bodite — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.00 Pozdrav nate — 15.00 Sedem dni Koroška — 16.20 Mladinska oddaja — 17.10 Lahka glasba — 18.55 Športna poročila — 19.00 Dobar večer, dragi poslušalci — 20.15 Pester večerni spored.

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 7.10 Mali kalendarij — 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.15 Slovenski zvoki — 12.03 Za avtomobiliste — 15.00 Zveneci mozaik — 17.10 Lepa pesem — 18.10 Za delopust — 19.30 Operni koncert — 21.00 Operni koncert.

Nedelja, 20. september:

I. program: 6.10 Vesela melodija — 6.50 Naš domači vrh — 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 8.05 Oddaja za kmete — 9.00 Lepe melodije — 11.30 Vesela petje — vesela igranje — 13.00 Operni koncert — 13.45 Zapiski iz domovine — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Otroški oder — 17.05 Plesna glasba — 18.30 Koncertna ura — 20.10 „Prodani dedek“ sluzna igra.

II. program: 8.15 Popevke — lepo obnašanje — 10.05 Dunajski zajtrk z glasbo — 13.15 Muzikalični dezer — 14.45 Operne melodije — 16.00 Plesna glasba — 18.00 Zabavna glasba — 20.00 Operni koncert.

Ponedeljek, 21. september:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Zapiski iz domovine — 13.00 Opoldanski koncert — 14.00 Poročila, objave. — Glasba in zanimivosti od lu in tam (slov.) — 14.45 Prav za vas — 15.45 „Come back“ sluzna igra — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Za našo vas (slov.) — 18.20 Za vas? — Za vse — 18.30 Oddaja za mladino — 20.15 Prav dunajsko — 20.30 Prav ima — 21.00 Igra nam Radio Dunaj.

II. program: 7.15 Jutranja glasba — 8.20 Glasba na tekočem traku — 10.15 Solska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 14.25 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Solska oddaja —

15.30 Na Dunaju še vedno teče Donava — 17.05 Znanje za vse — 17.10 Kulturne vesti — 18.00 Veseli srednji trak — 19.30 „Italijanka v Algiru“, opera.

Torek, 22. september:

I. program: 8.00 Koroški kalendar — 14.00 Poročila, objave. — 20 minut z Andrejem Blumauerjem (slov.) — 14.45 Prav za vas — 15.15 Glasbeno kramljanje — 15.45 Veliki prijatelj — 16.00 Gledala na pihala — 17.10 Fifty — fifty! — 18.30 Deset minut za vas — 19.00 Ljuba mamica! — 20.15 Richard Wagner.

II. program: 7.10 Majhne kalendarij — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Solska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Vesela melodija popoldan — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Zabavna glasba — 17.10 Kulturne vesti — 17.40 Za esparaniste — 18.00 Glasba za delopust — 19.30 Za tiste, ki so ostali doma — 20.00 Tvoje je moje srce.

Sreda, 23. september:

I. program: 8.00 Da, to je moja melodija — 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. — Domači vrh — Kar želite — zaigrano (slov.) — 14.45 Za ljubitelje popevk — 16.00 Zabavna glasba — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Urna zaigrano — 18.55 Športna poročila — 19.00 Od plašča do plašča — 20.15 Zvijljenje polno glasbe: Adalbert Lukowsky — 21.00 Leteča preproga.

II. program: 7.15 Jutranja glasba — 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.05 Solska oddaja — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Solska oddaja — 16.00 Otroška ura — 16.25 Dunajske viže — 17.10 Kulturne vesti — 17.40 Ura pesmi — 20.45 Zabavni koncert.

Četrtek, 24. september:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Avstriji v inozemstvu — 14.00 Poročila, objave. Okno v svet (slov.) — 14.30 Prav za vas — 17.10 Pisan šopek melodij — 18.00 Kmečka oddaja — 18.30 Mladinska oddaja — 18.55 Športna poročila — 20.15 Carl Auer von Welsbach — 21.00 Zveneca alpska dežela.

II. program: 8.10 Prosimo, prav prijazno — 10.15 Solska oddaja — 13.03 Lahka glasba — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Glasba iz filmov — 16.00 Zenska oddaja — 17.10 Kulturne vesti — 18.00 Glasba za zabavo — 20.00 Pisan šopek melodij — 20.30 Iz knjige naših glasov — 21.00 Operni koncert.

Petek, 25. september:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 13.00 Zveneca alpska dežela — 14.00 Poročila, objave. Iz domačih gajev (slov.) — 16.00 Zabavna glasba — 17.10 Popoldanski koncert — 18.10 Prosti čas je dragocen — 18.55 Sport-

RADIO PROGRAM

na poročila — 20.15 Sluzna igra: „Kralj Portugalije“.

II. program: 6.10 Z glasbo v dan — 7.15 Jutranja glasba — 8.20 Glasba na tekočem traku — 10.15 Solska oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za ljubitelje opernih melodij — 15.00 Solska oddaja — 16.00 Otroška ura — 17.10 Kulturne vesti — 17.15 Znanje za vse — 18.00 Glasba razveseljuje — enkrat tako drugič tako — 19.30 Ljudstvo igra — 20.00 Operni koncert — 20.45 Halo Tanageriji!

Televizijski program

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Cas v sliki. Oddaja čas v sliki tudi vedno pred zaključkom televizijskega programa.

Nedelja, 20. 9.: 17.00 Oddaja za otroke: „Lasie“ — 17.25 Oddaja za mladino „Svet mladine“ — 19.30 Družina Leitner — 20.20 Beneški slavnostni tedni filma 1959 — 20.45 „Mylord zna si pomagati“.

Ponedeljek, 21. 9.: 19.30 „Dobra posoda“ — 20.20 Aktualni šport — 20.40 Dunajske viže — 21.10 „Naj živi“.

Sreda, 22. 9.: 17.00 Za otroke — 17.30 Mladinska oddaja — 19.30 Čuvarji zdravja — 20.20 Pozdrav iz Wachaua.

Četrtek, 24. 9.: 19.30 Sport — 20.00 Prenos iz gledališča. Petek, 25. 9.: 19.30 Pester spored — 20.20 Za ljubitelja znamk — 20.40 Variete! Variete!

Sobota, 26. 9.: 19.30 Bilanca meseca — 20.15 Ekspedicija v neznano — 20.50 Prenos iz nemške televizije „Danas večer Peter Frankenfeld“.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 19. september:

5.00 Glasbeni jutranji spored — 8.05 Igra orkester Eddie Barclay — 8.20 Pionirski tednik — 8.40 Mladina poje — 11.00 Glasbene razglednice — 12.00 Pet pevcev — pet popevk — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Narodne in domače viže — 12.45 Majhni zabavni ansambli — 14.10 Pisani zvoki z Dravsko poljo — 14.35 Voščila — 15.30 Od lu in tam — 16.00 S knjižnega trga — 16.20 Uganite, kaj predvajamo? — 17.10 Melodije za zabavo in razvedrilo — 20.00 Zabavni sobotni večer — 21.00 Ritmi za prijeten konec tedna.

Nedelja, 20. september:

6.00 Nedeljski jutranji pozdrav — 6.45 Vedri zvoki — 7.15 Glasba za prijetno razpoloženje — 8.47 Zabavna

malineja — 10.00 Še pomnite tovariši — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.30 Nedeljsko popoldna pod vaško lipo — 16.20 Kopaljski koncert — 20.00 Nedeljski intervju — 21.10 Koncert velikih pevcev.

Ponedeljek, 21. september:

5.00 Pisan jutranji spored zabavne glasbe — 8.05 Domači napravi izpod zelenega Pohorja — 9.30 Iz filmov in glasbenih revij — 10.10 Pet ure španskih melodij in ritmov — 11.35 Zabavni potpourri — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pesmi in peski iz Bosne — 13.30 „Je na Dravci mehlika...“ — 14.10 Pet pevcev — pet popevk — 16.20 Operne melodije — 17.10 Za šolerje — 18.00 Družinski pogovori — 18.10 Umetne in narodne pesmi — 20.40 Domače aktualnosti — 21.00 Lahka glasba.

Torek, 22. september:

5.00 Dobra jutro! — 8.05 Oddaja za otroke — 8.35 Od lu in tam — 9.00 Orkestralna malineja — 11.00 Za dom in žene — 12.00 Pet narodnih pesmi — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Alpski zvoki — 14.15 Četr ure s kvintetom Avenik — 14.35 Voščila — 16.00 Novosti na knjižni polici — 17.10 Belo in črno — 18.45 Kulturni glasbo — 20.00 Črnske duhovne pesmi.

Sreda, 23. september:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Majhne skladbe velikih mojstrov — 8.35 Mladi pevci v preteklem letu — 9.30 V ritmu današnjih dni — 10.10 „Pesem nas družijo...“ — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domače palke in valčki — 12.40 Panorama zabavnih zvokov — 13.30 Nekaj slovenskih samospavov — 14.05 „Sončece sije“ — 16.20 Zabavna ruleta — 18.00 Zdravnik vam svetuje — 18.10 Od palke do cha-cha-cha — 20.00 Opera tega tedna — 22.15 Plesna glasba.

Četrtek, 24. september:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Oddaja za cicibane — 9.00 S plesnimi orkestri po vseu — 10.10 Melodije domačih avtorjev — 11.00 Hammond orgle v ritmu — 11.50 Za dom in žene — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Arije in prizori iz slovenskih apar — 14.35 Voščila — 15.30 Od popevke do popevke — 16.00 Iz svetovne književnosti — 16.10 Koncert po željah — 17.10 Melodije a la carte — 20.00 Četrikov večer domačih pesmi in pevcev.

Petek, 25. september:

5.00 Glasbeni jutranji spored — 8.40 Dvajset minut s kvintetom Jažela Kampača — 9.00 Koroške narodne pesmi — 10.10 Odprimo glasbeni atlas — 11.00 Kitarist Alberta Pizzigoni — 11.15 Poje Marijana Deržaj — 12.00 Otroci pozdravljajo — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Avgust Stanka spremlja pevce narodnih pesmi — 12.45 Segava klavirura — 13.30 Pa naši deželi — 14.10 4 slovenski samospavi — 16.20 Na vrtiljaku zabavnih melodij — 17.20 Petkova glasbeno popoldne — 18.00 Kulturna kronika — 20.00 Nekaj popevk s festivala v Opatiji — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.